ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4146 — 16/28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1899 — ՇԱԲԱԹ — 23 ՁԷՄԱՁԻԻ, ԱԽԸՐ 1317 — ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4146

در علیه ده غلطه ده (آره‌ولك) غزته‌سی اداره‌خانه‌سنه
ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա, Նորատունկեան խան

Les annonces sont reçues
à la Direction du Journal "AREVELK,,
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար	տարեկան.	140 Ղրշ
» » » »	վեցամսեայ.	70 »
» » » »	եռամսեայ.	40 »
Օտար երկիրներու համար	տարեկան.	40 Ֆր՝
» » »	վեցամսեայ.	20 »

Դրամի փոխարէն փոստային փուլ կ'ընդունուի, 115 դրուշի փուլը 100 դրուշի հաշուով:

Տեղական թղթատարի ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի:

Մանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ

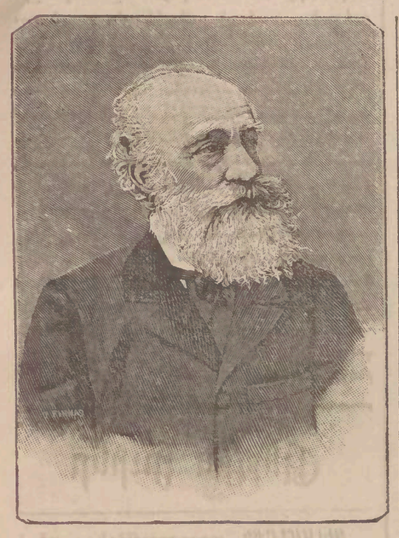

ՄԱՏԹԷՈՍ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՑ ՅՈԲԵԼԵԱՆ
1849 — 1899

ՄԵՐ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այն անկեղծ համակրանքով եւ սիրալիր փութկոտութեամբ, որով «Արեւելք» առաջին օրէն ողջունեց իր երիցագոյն ու արժանաւորագոյն պատասխանակցին յիսնամեայ յոբելեանը տօնելու գաղափարը, այսօր, որ այդ գաղափարին յաջողակաւ իրականացումը կը տեսնէ, նոյն հրճուանքով իր շնորհաւորական ողջոյնը կ'ուղղէ հրապարակաւ յարգելի յոբելեարին:

Յոբելեանի կարգադիր մասնախումբին հրաւէրը հրատարակելէն ի վեր, «Արեւելք» իր խմբագրականներէն զատ, յաջորդաբար հիւրընկալեց յօդուածներ ու բոլորակցութիւններ որոնք կը շեշտէին այս յիսնամեակին կարեւորութիւնը, օգտակար ու գործնական թելադրութիւններով որոնք անարձագանգ չթողուցին թէ՛ Կ. Պոլսոյ մէջ եւ թէ՛ Կ. Պոլսէն դուրս:

Այդ ընդհանուր համակրութեան իբրեւ արձագանգ, «Արեւելք» անգամ մըն ալ իր բարեմաղթութիւնները ու շնորհաւորութիւնները կ'ուղղէ «Արեւելեան Մամուլ»ի խմբագրապետին, անոր կէս դարու գրական գործունէութեան մէջ ողջունելով, ամէն բանէ առաջ, կամքի ոյժը եւ յարատեւութեան ոգին, եւ այս յոբելեանի անդրանիկ հանդէսը նկատելով իբրեւ նախադայլ մը որ հաջորդիչ միայն կրնայ ըլլալ ժամանակակից ու ապագայ դասիարակներուն եւ օրագրողներուն:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»ի

ՎԱՂՈՒԱՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Վաղուան յոբելեանը կրկին տեսակէտներով ուշագրաւ է. ոչ միայն մեծարանք մըն է մատուցուած Մատթէոս Մամուրեանին, այլ իրմով բոլոր հայ գրագէտներուն և ուսուցիչներուն:

Ա՛լ անցած է այն ժամանակը ուր այդ երկու դասակարգերը տեսակ մը ծպտրանքի առարկայ էին, ու «վարժապետ» անունը անարգանք մը՛ն էր ուսումնականին ճակատին նետուած: Զէք մոռցած անշուշտ այն ատենները, ուր հայ ամիրաները հաւաքուած խնջոյքի մը մէջ, համադամ խորտիկներով յարդարած ու գինիով զուարթացած, հեռադիտակներ կ'ելլային հասկնալու թէ եղիա և Եռովք մարգարէները ի՛նչ կը ճաշակէին ու կը խըմէին երկինքին մէջ, և թագային դըպրոցին վարժապետը կը հրաւիրէին անոր կարծիքն հասկնալու և զրօսնելու համար. չէք մոռցած նաև այն պատասխանը զոր երկար ատենէ ի վեր ամենայն չստացող ուսուցիչը կու տար. «Ամիրաներ, հարցուցէ՛ք նախ թէ ձեր մոտ գտնուող վարժապետը ի՞նչ կ'ուտէ իր զուակներովը:»

Հիմա, այդ «վարժապետներէն մէկն է որ առաջին անգամ կ'արժանանայ Թուրքիոյ Հայոց մէջ յոբելեանի մը պատիւին: Ասիկա չի քաւեր անշուշտ շատ մը անցեալ մեղքեր, որոնք դեռ կը շարունակուին տեղ տեղ՝ ուսուցիչներուն հանդէպ բըռնուած անարգական վարմունքով, սակայն վերջապէս իրողութիւն մըն է զոր հաճոյքով կը հաստատենք և որ ցոյց կու տայ թէ մեր ժողովուրդը սկսած է գնահատել իր հանրային մարդոց արժանիքը և յարգել զանոնք՝ որ իբր ուսուցիչ՝ նոր սերունդներ կը հասցնեն և իբր գրագէտ՝ հանրային զարգացման մէջ կարեւոր բաժին մը ունին:

Մամուրեան իր գործունէութեան ասպարէզը 1851ին սկսած է ուսուցչութեամբ՝ հիմնելով Իզմիրի մէջ մասնաւոր վարժարան մը: 1860էն առաջ Պոլիս գալով հոս ալ վարժապետութեամբ կը զբաղի պահ մը, սակայն երբ կը դառնայ Իզմիր, հոն ինք է որ երկար տարիներ կը վարէ՝ իբր տնօրէն՝ ազգային վարժարանները և իբր ուսուցիչ կը դասաւանդէ կարեւոր առարկաներ:

Ո՛ ուսուցչին քով, պէտք է յիշենք մանաւանդ գրագէտը: Մամուրեան, մեր Պոլսոյ և Իզմիրի գրագէտներու խումբին մէջ առաջին տեղերէն մէկը գրաւելու իրաւունք ունի այսօր, և մենք ամէնքս կը խոնարհինք այդ վարպետին հեղինակութեանը առջեւ: Իբր մատենագիր, ամէնէն երկարատեւ գործունէութիւններէն մէկը ունեցած է մեր գրական կեանքին մէջ; Ի՛նչ թարգմանութիւնները հասորներու դեղ մը կը կազմեն կէօթիի «Էֆրթէր»էն սկսեալ մինչեւ Լօժէն Սիւի «Դաղանիք Բարիզի»ն և Տիւմայի պատմական վէպերը: Իբր հեղինակ՝ իր երկու «նամականի»ները մեր գրականութեան յիշատակելի երեւոյթն պիտի մնան միշտ. ատենմէ մէկուն մէջ, «Լոյս» ծածկանունին տակ, Մամուրեան գիտցած է դնել գրական նոր հրապոյրներ, եւրոպական նուրբ ու վառվռուն ճաշակը բերելով մեր մատենագրութեան մէջ; Իր գրած դասագիրքերն ալ իրենց տեսակին մէջ գնահատելի աշխատասիրութիւններ եղած են միշտ:

Բայց մանաւանդ կ'ուզեմ յիշատակել հոս Մամուրեանը իբր խմբագիր «Արեւելեան Մամուլ»ին: Իր Շահնուրի թղթակցութիւնները մէյ-մէկ հրաշակերտներ են եռանդոտ և գունագեղ ոճի մը, որ իրեն յատուկ է և զոր պահեց երկար ատեն: Մամուրեան իր հրապարակագրի կեանքին մէջ ցոյց տուաւ տոկուն նկարագիր մը, և քաջութիւնը իր գաղափարները պաշտպանելու, շատ անգամ իր շահը զոհելով իր սկզբունքներուն: Պայքարող մինք ու խայթող գրիչ մը ունեցաւ կարգ մը վէճերու մէջ, սրամիտ ու սրախօս միշտ, թէև ոչ միշտ արդար, ինչ որ մահկանացուներուս բաշարձակ յատկութիւնը չէ: Սակայն Մամուրեան միշտ բարձր բռնեց խմբագրի պատիւը, և երբեք ցեխի մէջ չթախմեց զայն՝ անձնական կիրքեր և ատելութիւններ գոհացընելու համար:

Ուսուցչին, մատենագրին ու խմբագրին ի պատիւ կազմակերպուած այս յոբելեանին կը մասնակցինք ուրեմն ամէնքս ալ սա դիտակցութեամբ թէ Մատթէոս Մամուրեան արժանի է այն բացառիկ մեծարանքին, զոր Թրքահայերը իրեն կու տան առաջին անգամ: Ի՛նք մեր ամէնուս վարպետն է, ու դեռ իրմէ շատ բան ունինք սորվելիք: Կը մաղթենք ուրեմն որ իր դեղեցիկ գործունէութիւնը շարունակուի և ծերունի գրագէտը առաջնորդէ դեռ երկար տարիներ դրողներու նորագոյն սերունդներուն, և իր օրինակովը սրբատպնդէ զանոնք այն ապերախտ նըկատուած ասպարէզին մէջ, ուր ինք, երկարամեայ աշխատաւոր, երախտագիտութեան մեծագոյն գրականը կը սանայ այսօր:

ՀՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՒՐ

ՄԱՏԹԷՈՍ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԻ ՄԱՐԴԸ

Թրքահայերուս համար զուտ տոհմային հրապարակային գործունէութեան առաջին յիսնամեակն է, զոր պիտի տօնենք Մամուրեանով: Որովհետեւ Յոբելեարը բարեբախտաբար՝ իր վրայ կը խտացնէ մտքի, սրտի ու կամքի մարդը, մենք իրաւունք պիտի ունենանք մեր գրականական թզուկ գործունէութեան մէջ՝ առանց ո՛և է հիասթափումի՝ զեղումով ողջունելու Մատթէոս Մամուրեանը, որ յիսուն տարիներու օդակներովը իր անունին շուրջ հիւսեց հրապարակագրի, գրագէտի և ուսուցչի համբաւը, նոյն իսկ իրեն անհամակիր շրջանակներու մէջ, ինչպէս շերամը՝ ինքնարուեստ ու ճարտար, իր բեհեղէն բոժոժը կը հիւսէ աղտոտ ցախերու վրան: Իրաւունէ, եթէ երբեք այս անցնող յիսուն տարիներու մեր տոհմային կեանքի պատմութիւնը որոնենք, պիտի տեսնենք որ Մամուրեան անոր ամէն փուլերուն և յեղաշրջումներուն մէջ գործ մը ունի, գրական, վարչական կամ քննական, ուր իր զգացումները ու շինուած համոզումները՝ շարահիւսուած առողջ սկզբունքի հետ, զինքը պահած են մէկ կէտի վրայ,—յառաջդիմականին ուղղութեանը վրայ,—այն ատեն երբ բարդ խնդիրներ, դպրոցական քաջքշուած ծրագիրներ ծփուն լոյանքի մը մէջ կ'երանգաւորէին, տմարդ ու ճղճիմ, անհատական նկատումներու հոսանքէն մղուած: Հիմա միայն կրնամ ըմբռնել թէ Մամուրեան կառչած իր սկզբունքներուն, ինչպէս մամուռը քարին, հոգեբանական քանի՞ ծիգ յուզումներ կը զգար իր մէջ, երբ իր հրապարակասոյի լեզուն՝ տնրաւական ու անշարմար ինքզինքը դուրս նետելու, զինքը վերջապէս կը մղէր զլական ոգորումի մը, ուր երգիծանքը՝ խառնուած անկեղծութեան ու տոկունութեան, լայն եռուեռով մը կը պոռթկար իր գրչէն, մերկացնելու համար ագտոտութիւնները, զեղծումները, առանց խնայելու եկեղեցականին ու աշխարհականին: Երբ մէկ կողմէ, Մամուրեան, Իզմիրի խառնուածային քնչչութեան մէջ սլամամբ նետուած հակասութիւն մը եղաւ, իր հարուածողի անկատ խառնուրդով, միւս կողմէ, սակայն, հրապարակային պայքարի մէջ իր գրչի հարուածները, մխուած ոմանց նոյն իսկ սրտին, աւելի ամրացուցին իր դիրքն ու համբաւը, զինքը Ազգին մարդը դարձնելու համար: Փայլ չէր, թէ նոյն իսկ իր ծնունդավայրին մէջ, հակառակորդներու թիւը կը շատնար:

Մամուրեան, գաղափարի մարդուն մէջ ստեղծեց գործի մարդը, դրականին չուրջը դիզելով իր կեանքի յաջորդականութեան երեւումները, որոնք ի յայտ եկան նամակագրի անուանական ծպտումներով: Իր անձը ընկալուզաւ՝ անունի տեսակէտով՝ քանի մը պիտակութիւններու մէջ. գաղափարը, սկզբունքը միշտ նոյնը պահելով իր Պոլսական թզթակցութիւններուն, իր առաջնորդող յօդուածներուն, ու իր վիպագրութիւններուն մէջ, որոնցմէ շատեր որոշ նպատակի մը վրայ ձեւուած խմբագրութիւններ եղան: Ասոնց ամէնուն մէջ իր գաղափարի ցայտումը պէսպիսող երանգներ հագաւ, գունագեղ արտայայտութիւններ իր սուր գրչէին տակ, կուռ ու սեղմ պարբերութիւններով, որոնց արուեստականութիւնը բանաստեղծական զգուանքի ու յղկուած ճաշակի թեւարկումին համբոյրներովը զգուեցին խորհող ու սկսնակ մտքերը, որոնցմէ ոմանք նոյն իսկ իրմէն հաղորդուած՝ սիրեցին զինքն ու իր գրիչը, այնպէս ինչպէս աղջիկը կը սիրէ զինքը տանջող ու չարչրկող պատանեւոր սեղմիրանը:

Գործունէութեան այս հանգամանքով Մամուրեան անհատական կեանքը չէր որ ապրեցաւ այնուհետեւ. հանրային կարծիքի ուղղութեան մէկ խտացումը եղաւ ինքը. իր անձին արժանաւոր պատկառանքը թեւ առաւ մեծ կեդրոններու խորերէն մինչեւ դպրոցներուն ներսը: Եւ դպրոցականները՝ խառնուած չուկայի ա՛յն մարդերուն հետ՝ որոնց մէջ դեռ նոր կը սկսէտար գրականութեան ու սկզբունքի սէրը, իրարու կը փոխային Մամուրեանին կարծիքները, ուղղութիւնը:

Յոբելեանի հանդէսը, սակայն, որ Մամուրեանի ի պատիւ պիտի տօնուի, նոր վայլ մը չաւելցներ իր վրան. արդէն չինուած ու արմատացած համակրանքին հաւաքումն է այն, ցարդ ցրքնուած ամէն դիւանհատնում սրտերէ պոռթկացող երախտագիտութիւններու մէկ վուշը:

Մեր հրապարակագրական արդի վիրպանքներուն մէջ, ուր սխալ համբաւով պարտուած անհատներ, անսկզբունք կենցաղագիտութեան մը մշտափոխ ու լոկիրծ շրջանակին կառչած՝ աւելի կ'ապականեն քան կը շինեն, աւելի կ'աւերեն քան կը սրբագրեն, Մամուրեան՝ հակառակ իր պզտիկ թերութիւններուն՝ թերեւս ամէնէն աւելի արժանաւորը մնայ գրական ու սկզբունքական սղոն Յոբելեանին:

ՄՈՒՇԵՂ. Վ.ԱՐԴԱՊԵՏ

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Մամուրեանի յոբելեանին առթիւ կը բատարակուած բոլոր յօդուածները զինքը ներկայացուցին իբրեւ ուսուցիչ, գրագէտ ու հրապարակագիր, — թէեւ այդ երբեակ տեսակէտներով լուրջ ուսումնասիրութիւն մը չերեւցաւ տակաւին ո՛չ մէկ ազգ. թերթի կամ հանդէսի մէջ, ինչ որ թերութիւն մըն էր մեր՝ գրողներուս կողմէ՝ որ այնքան պահանջոտ կը դառնանք երբ կարդը հարուստներուն հրաւէր ուղղելու կու գայ: Իրաւ է որ այս տեսակ խղճամիտ ուսումնասիրութիւն մը լայն ժամանակի ու երկարատեւ աշխատանքի կը կարօտի, որուն չեն կրնար համանիլ՝ դժբաղդաբար՝ օրը օրին, հեւ ի հեւ աշխատող խմբագիրները, որքան ալ բարի տրամադրութիւն ունենան անոնք: Սպասելով միշտ որ մտքի ու գրչի վաստակաւորի մը յիսուն տարուան գործունէութեան բազմակողմանի երեւոյթները պատկերացնող երկասիրութիւն մը լոյս տեսնէ, մանաւանդ առանձին հատորով, նոր և յաջորդ սերունդներուն կատարելապէս ճանչցնելու համար Մամուրեանը, հայ մամուլի աշխատաւորները հաճոյքով կը նուիրեն այսօր իրենց զրչին մէյմէկ տկար՝ բայց անկեղծ արտայայտութիւնը՝ 24 ժամ եռքը Իզմիրի մէջ կատարելի գրական հանդէսին, իբրեւ հեռաւոր ողջոյն մը ու գրական յիշատակ մը, ուղղուած իրենց պատկառելի պաշտօնակցին:

Հրապարակային յաղթանքի այս արտայայտութեան մէջ՝ իմ հաւատս բաժինս ընտրեցի Մամուրեանին երիտասարդութեան տարիներուն մէկ ուրուագիծը ընել, զինքը ներկայացնելու համար իբրեւ դիւանապետ Ազգ. Պատրիարքարանի, պաշտօն զոր կը վարէր այն թուականին ուր այս տողերը գրողը խանձարուրի մէջ էր դեռ: Ինծի անծանօթ շրջանի մը ու անձերու պատմութիւնն էր ուրեմն զոր կ'երթայի փնտռել Դիւանատան մէջ, ուր բարերդդարաբար չեն պակիր հաճոյակատար բարեկամներ, մանաւանդ Մամուրեանին ժամանակակիցը ու յաջորդը՝ Թէլեան Բարթող էֆէնտին որ մեծամեծոտ շնչտերով կենդանացուց յիշատակը այդ հեռաւոր տարիներուն, ուր ինքը՝ դեռ պատանի՝ սկսակ քարտուղար մըն էր տակաւին, և Մամուրեան, աշխոյժ երիտասարդ, դիւանապետի պաշտօնին նոր կոչուած: Ու հարկ եղաւ որ, այս պըրպտումներուն համար, իր սեղանին վրայ պարզէր երսունըութ տարի առաջուան վարչական արձանագրութիւններու տետրակը, որուն փոչիները մէկեղ թոթուեցինք, նոյն սրտատրոփ անձկութեամբ դարձնելով դեղնած էջերը այդ ձեռագիր ատենագրութեանց որոնք գերեզմանէ մը եկած էին կարծես, այնքա՛ն շատ կը պարունակէին անուններ ծանօթ անձնաւորութեանց որոնք ո՛չ եւս են այսօր: Իւրաքանչիւր նիստի որոշումներուն տակ կ'երեւար ստորագրութիւնը Մարգիս Պատրիարքին, հին ժամանակի գիր մը՝ բայց հատու կերպով գրուած, որուն մեջանը դեռ կը պահէր իր առոյգ սեւութիւնը: Յետոյ կու գային ստորագրութիւնները 1860-61ի առժամեայ վարչութեան անդամներուն, Յովհաննէս Պէյ Տատեան, Գրիգոր Մարկոսեան, Սիմոն և Յակոբ Նորատունկեան եղբայրները, Ալթունտիրի, Մկրտիչ Աղաթօն, Մխիթարեան Փափազեան և Միսաք Վարդերես ախիրաները, Եաղուպ Եաղուպեան, Մհի. Մկրտիչ Թրէնկեան, Յակոբ Մուսախանեան, Յարութիւն Սարուխան, Յովհաննէս Մարտիրոսեան, ամէնքն ալ մեռած, ու ողջ մնացածներէն՝ Գէորգ պէյ Եբրահան:

Այս Բաղաքական Ժողովին օրոմը է որ Մամուրեան կոչուած է դիւանապետի պաշտօնին, իրմով ստեղծուած՝ Պատրիարքարանի առաջին օրէնքին հաստատման հետ գրեթէ, որմէ առաջ ո՛չ կանոնաւոր դիւանապետ կայ եղեր ո՛չ օրինաւոր արձանագրութիւն:

Եւ ժողովականները բաւական յոգներ ու ամիսներով փնտռեր են՝ արժանաւոր ընտրելի մը գտնելու համար ժամանակին գրողներուն մէջէն. առաջին անգամ խորհեր են հրաւիրել... Իւթիւճեան կարապետ կամ Յակոբ Ոսկան էֆէնտիները, ինչպէս կը վկայէ 1860 Նոյեմբեր 25է նիստին ատենագրութիւնը՝ որմէ կը քաղեմ այս հետաքրքրաշարժ ու մեզի անծանօթ պարագան.

«Դիւանապետի պաշտօնին համար երկու անձանց խօսք եղաւ, որք են Իւթիւճեան Կարապետ աղա և Ոսկանեան Յակոբ աղա, սակայն այս գործը անուրջ մնաց:»

Երկու ամիս ետքը, իրենց ձայնը փաստուցեր են Մամուրեանին վրայ, որուն ընտրութիւնը արձանագրուած է սապէս, 1861 յունուար 27ի նիստին մէջ.

«Ընորընտիր դիւանապետ Մամուրեան «Մատթէոս աղան ներկայացաւ ժողովին, «յայտնելու համար իւր խորին շնորհակալութիւնը ժողովին իւր վրայ ունեցած «համարումին (*) համար: Ժողովն ալ իւր «փոխադարձ շնորհակալութիւնը յայտնեց «և յանձնեց անոր դիւանական ընդհանուր տեսչութիւնը»:

Յաջորդ նիստին, առենագրութեան ոչ միայն գիրը բարեփոխուած է, — ծերունի Թովմաս Փափազեանի հատ, բոլորակ ու գողտիկ գիրերուն յաջորդելով Մամուրեանի երիտասարդական նուրբ, կորովի ու գեղեցիկ գիրը, — այլ մանաւանդ շարադրութիւնը, կարգ ու սարքը, բաժանումները:

* * *

Մամուրեանի գրական բարենորոգիչ ոգին ատենագրութեան մէջ չէ միայն որ զգալի եղաւ. անիկա տկար մէկ ցոլացումն էր այն նորութիւններուն ու կենդանութեան զոր երիտասարդ դիւանապետը, այդ թուականին հազիւ երսուն տարեկան, բերաւ Պատրիարքարանի գրաւոր աշխատութեանց ճիւղին մէջ: Իր առաջինը եղաւ՝ դիւանական խմբագրութիւնը ու թղթակցութիւնները իրենց արդի մեթոտիկ ձեւին վերածողը, ինչ որ ժամանակին հետ ու իրեն արժանի յաջորդի մը ձեռքին տակ զարգացաւ ու կատարելագործուեցաւ հետզհետէ:

Վարչական ժողովներու և Խրհուրդներու կազմակերպութիւնը իր սաղմնային վիճակին մէջ էր այդ թուականին, և գլխաւոր աշխատութեան ահագին գործ կար կատարելիք, որուն անբաւական ու անոզոր ձեռքերուն հանելու դիւանատան մէջ զբաղուող աւանդապահ գրագիրները. չէր բերականներ, նամակներ, հրահանգներ կը յաջորդէին իրարու, նոր ու գեղեցիկ ոճով մը խմբագրուած Մամուրեանի ձեռքով որ ընդօրինակիչի դերը միայն թողած էր իր ստորադասեալներուն: Արագ և մաքուր խմբագրութեան արտակարգ կարողութեամբ մը օժտուած, երիտասարդ դիւանապետը վայրկենապէս կը լեցնէր դիւանական թուղթի երկար էջերը, առանց անգամ մըն ալ կարդալու պէտք զգալու, և կ'անցնէր յաջորդին: Միանգամայն ներկայ կը գտնուէր մեծ ու պզտիկ բոլոր ժողովներուն, նօթագրելով ու խմբագրելով որոշումները: Իր ընտրութեան յաջորդ տարիներուն մէջ, Օտեան Գրիգոր էֆէնտին՝ իր ժողովականի ու ատենադարի հանգամանքով մտնէն յարաբերութիւն հաստատած Մամուրեանի հետ, գնահատող մը ու քաջալերող մը եղաւ անոր գրական արժանիքին, փութաղարժ յարգանքը ու համակրանքը վայելելով երիտասարդ դիւանապետէն: Այսպէս նաև 1861-էն մինչեւ 1868, Պատրիարքարանի ժողովին ու վարչական շրջանակէն անցնող բոլոր գրագէտ կամ գրասէր անձնաւորութիւնները: Այս համակրական հասանքը առաջ բերած էր իր չորքը Մամուրեան՝ ո՛չ միայն իբր դիւանապետ, այլ և այդ փափուկ պաշտօնը վարած միջոցին՝ ազգ. գրական նիւթերու և օրուան հարցերու վրայ, Վ.ՅՈՅ ծածկանունին տակ իր լրագրական հրատարակութիւններովը որոնց վրայ պիտի խօսիմ յաջորդ յօդուածիս մէջ:

Բայց, նախ, իր կարեւորութիւնը եւ թերեւս չահեկանութիւն ալ ունի յիշել թէ ինչպէ՛ս կազմուած էր Պատրիարքարանի դիւանատան պաշտօնէութիւնը 1860-61ին: Ներաստուրեան Կարապետ էֆէնտին, որուն սկզբնաւորութեան թուականը կը կորսուի անյիշատակ անցեալի մը մէջ, անգամ մը դիւանատան մէջ երեւցած ու հրաժարած ըլլալով, Թուրքերէնի քարտուղար կը մնար Գէորգ աղա Գրիգորեան, յիսուն տարու մարդ մը, քաջ տահկագէտ, որ գրիչէն աւելի ծխափողը (չըպուխ) անբաժան կը պահէր ձեռքէն. պահ մը, իրեն օգնական եղած է Սաքանագիէ էֆ. Արապեան: Իսկ հայերէնի դիւանագիրներն էին՝ Թովմաս Փափազեան, Մարտիկ Բինկեանեան և Կարապետ Թէլեան (մեր եղբայր Բարթող էֆ.), երեքն ալ շատոնց մեռած: Այս հնօրեայ մարդոց մէջ տեղ յանկարծական երեւումը Իզմիրցի գրագէտ երիտասարդին, — որ Բարիզի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը ուսած էր և յետոյ Լոնտոն այցելած՝ բանասիրական ուսումնասիրութիւններ կատարելու, քաջ Ֆրանսագէտ ու քաջ անգլիագէտ, եւ միանգամայն ծանօթ՝ իբրեւ ուսուցիչ եւ հրապարակագիր, — անակնկալին ու անծանօթին տպաւորութիւնը առաջ բերաւ, որ անանկը չէր բնաւ. ընդհակառակը: Ու ամէնքը համակրեցան անոր. այդ հին ձեւ տարազով հագուած ու հին ոճով գրող դիւանագրիները հաճոյքով ողջունեցին իրենց ելիտասարդ պետը, թէեւ անկէ բոլորովին տարբեր եղանակներ ունէին աշխատելու, և սիրժոյժ՝ թէեւ դժուարութեամբ սկսան հետեւիլ անոր սահուն ու մաքուր աշխարհաբարին. միակ բանը որ անմատչելի կը մնար իրենց, Մամուրեանին գրելու տեղադրտ, արագ ու նպատակայարմար եղանակն էր զոր Բարթող Թէլեանին վիճակեցաւ չարունակել՝ իր բնածին յարմարութեան ու յամառ աշխատասիրութեանը շնորհիւ: (Մինչանկեալ պէտք է ըսեմ թէ Թէլեան էֆէնտին, այդ թուականին դեռ պատանի, Մամուրեանի օրով դիւանատուն մտած, անոր հրաժարելէն ետքը իրեն տեսակ մը Թովմաս էֆէնտին, որ հընութեան իրաւունքով և հայրաբար վարեց այդ պաշտօնը, մինչեւ իր մահը, 1885ին, որմէ ետքը՝ վարչական դիւանի ալդի տնօրէնը հրաւիրուեցաւ դիւանապետի պաշտօնին, ժամանակին հետ աւելի՛ փափուկ ու աւելի՛ կարեւոր դարձած.)

Պատրիարքարանի դիւանատունը, Մամուրեանի պաշտօնավարութեան ժամանակ, հաստատուած էր Ջրբեղէնի վրայ նայող պզտիկ ու մութ սենեակի մը մէջ որ շատ տարի ետքը միայն ընդարձակուելով քիչ շատ վայելուչ ձեւ մը առաւ, և որ հիմա հիւրանոցի տեղ կը ծառայէ անկեալ վարդապետներու կամ պանդուխտ քահանաներու: Այդ խուցին աջակողմի անկիւնը կը բաղմէր Գէորգ աղա Գրիգորեան, և ձախակողմի անկիւնը՝ Մատթէոս Մամուրեան, մէկը «հին գպրոցը» ներկայացնելով ու միւսը «նոր գպրոցը»... դիւանադպրութեան մէջ: Բայց առաջին օրէն իսկ, ինչպէս պատմեցին ժամանակակիցները, փոխանակ հակակրութիւն մը ծագելու այդ երկու ներկայ խառնուածքի տէր անձերուն միջեւ, ներդաշնակութիւն մը, համերաշխութեան կապ մը գոյացաւ որ պատիւ կը բերէր երկուքին ալ. Մամուրեան՝ ազնիւ ու բարեհամբոյր վարմունք մը ունէր տարէց դիւանադպրին նկատմամբ որ՝ իր խորհրդի ու գրողի հետաքրքիր մտքին համար՝ ուսումնասիրութեան արժանի տիպար մըն էր, անհետանալու վրայ եղող հին դէմքերէն մէկը. և Գէորգ աղա, խրախուսուած այս բարեացակամութենէն, իր միամտութեանը ու պարզութեանը մէջ այնպէս դիւրաշարժ դարձած էր, որ իր խօսակցութիւնը հաճելի ժամանց մը կը դառնար Մամուրեանին, յոգնութեան վայրկեաններու մէջ:

Գէորգ աղան մասնաւորապէս կը հեհետաքրքրուէր քաղաքական աշխարհի լուրերով և Լորտ Բիվէրսֆիլտին ճառերովը՝ որոնց կը տեղեկանար... շաբաթը մէկ անգամ հրատարակուող Մասիսին լակոնական լուրերէն ու հակիրճ հեռագիրներէն, որոնք առեղծուած կը մնային իրեն համար. ու թերթը ձեռքը բռնած, կը սպասէր «միւսիւ Մամուրեանին» գալուն, ինչպէս կը կոչէր զայն, որուն անդլիագիտութեանը վրայ հիացող մը եղած էր առջի օրէն ու կը սկսէր բացատրութիւններ խնդրել ու հարցումներ ուղղել անյագ հետաքրքրութեամբ մը որուն դոհացում կու տար Մամուրեան, համակիր ժպիտով մը և իր յայն ու գիտակից ըմբռնումովը:

Եւ կը պատմեն թէ, բարեմիտ ծերունին երբեք այնքան ուրախ ու լիթոք չէր քաշեր իր երկար ծխափողը քան այդ հիւթեղ խօսակցութեանց միջոցին:

ՅԻՇԵՐԱՆ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ
(Շարունակելի)

(*) Լեզուական հարցերով զբաղողները զարմանքով պիտի դիտեն որ 38 տարի առաջ, Պատրիարքարանի դիւանատան մէջ, Մամուրեանի գալէն առաջ իսկ, համարում կը գրեն եղեր փոխանակ համարման գրելու: Աւելորդ է կրկնել թէ, ընդօրինակութիւնս հարազատ է, տառական կերպով:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖԷՆԴԻ

Ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը, Բանասիրական Կարապետ էֆէնտի, որուն սկզբնաւորութեան թուականը կը կորսուի անյիշատակ անցեալի մը մէջ, անգամ մը դիւանատան մէջ երեւցած ու հրաժարած ըլլալով, Թուրքերէնի քարտուղար կը մնար Գէորգ աղա Գրիգորեան, յիսուն տարու մարդ մը, քաջ տահկագէտ, որ գրիչէն աւելի ծխափողը (չըպուխ) անբաժան կը պահէր ձեռքէն. պահ մը, իրեն օգնական եղած է Սաքանագիէ էֆ. Արապեան: Իսկ հայերէնի դիւանագիրներն էին՝ Թովմաս Փափազեան, Մարտիկ Բինկեանեան և Կարապետ Թէլեան (մեր եղբայր Բարթող էֆ.), երեքն ալ շատոնց մեռած: Այս հնօրեայ մարդոց մէջ տեղ յանկարծական երեւումը Իզմիրցի գրագէտ երիտասարդին, — որ Բարիզի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը ուսած էր և յետոյ Լոնտոն այցելած՝ բանասիրական ուսումնասիրութիւններ կատարելու, քաջ Ֆրանսագէտ ու քաջ անգլիագէտ, եւ միանգամայն ծանօթ՝ իբրեւ ուսուցիչ եւ հրապարակագիր, — անակնկալին ու անծանօթին տպաւորութիւնը առաջ բերաւ, որ անանկը չէր բնաւ. ընդհակառակը: Ու ամէնքը համակրեցան անոր. այդ հին ձեւ տարազով հագուած ու հին ոճով գրող դիւանագրիները հաճոյքով ողջունեցին իրենց ելիտասարդ պետը, թէեւ անկէ բոլորովին տարբեր եղանակներ ունէին աշխատելու, և սիրժոյժ՝ թէեւ դժուարութեամբ սկսան հետեւիլ անոր սահուն ու մաքուր աշխարհաբարին. միակ բանը որ անմատչելի կը մնար իրենց, Մամուրեանին գրելու տեղադրտ, արագ ու նպատակայարմար եղանակն էր զոր Բարթող Թէլեանին վիճակեցաւ չարունակել՝ իր բնածին յարմարութեան ու յամառ աշխատասիրութեանը շնորհիւ: (Մինչանկեալ պէտք է ըսեմ թէ Թէլեան էֆէնտի, այդ թուականին դեռ պատանի, Մամուրեանի օրով դիւանատուն մտած, անոր հրաժարելէն ետքը իրեն տեսակ մը Թովմաս էֆէնտին, որ հընութեան իրաւունքով և հայրաբար վարեց այդ պաշտօնը, մինչեւ իր մահը, 1885ին, որմէ ետքը՝ վարչական դիւանի ալդի տնօրէնը հրաւիրուեցաւ դիւանապետի պաշտօնին, ժամանակին հետ աւելի՛ փափուկ ու աւելի՛ կարեւոր դարձած.)

Պատրիարքարանի դիւանատունը, Մամուրեանի պաշտօնավարութեան ժամանակ, հաստատուած էր Ջրբեղէնի վրայ նայող պզտիկ ու մութ սենեակի մը մէջ որ շատ տարի ետքը միայն ընդարձակուելով քիչ շատ վայելուչ ձեւ մը առաւ, և որ հիմա հիւրանոցի տեղ կը ծառայէ անկեալ վարդապետներու կամ պանդուխտ քահանաներու: Այդ խուցին աջակողմի անկիւնը կը բաղմէր Գէորգ աղա Գրիգորեան, և ձախակողմի անկիւնը՝ Մատթէոս Մամուրեան, մէկը «հին գպրոցը» ներկայացնելով ու միւսը «նոր գպրոցը»... դիւանադպրութեան մէջ: Բայց առաջին օրէն իսկ, ինչպէս պատմեցին ժամանակակիցները, փոխանակ հակակրութիւն մը ծագելու այդ երկու ներկայ խառնուածքի տէր անձերուն միջեւ, ներդաշնակութիւն մը, համերաշխութեան կապ մը գոյացաւ որ պատիւ կը բերէր երկուքին ալ. Մամուրեան՝ ազնիւ ու բարեհամբոյր վարմունք մը ունէր տարէց դիւանադպրին նկատմամբ որ՝ իր խորհրդի ու գրողի հետաքրքիր մտքին համար՝ ուսումնասիրութեան արժանի տիպար մըն էր, անհետանալու վրայ եղող հին դէմքերէն մէկը. և Գէորգ աղա, խրախուսուած այս բարեացակամութենէն, իր միամտութեանը ու պարզութեանը մէջ այնպէս դիւրաշարժ դարձած էր, որ իր խօսակցութիւնը հաճելի ժամանց մը կը դառնար Մամուրեանին, յոգնութեան վայրկեաններու մէջ:

Գէորգ աղան մասնաւորապէս կը հեհետաքրքրուէր քաղաքական աշխարհի լուրերով և Լորտ Բիվէրսֆիլտին ճառերովը՝ որոնց կը տեղե

ՊԱՀՏՕՆԱԿՑԻ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱՆՔ

Յակոբ Ոսկան, իբրեւ ալ աւելի քան յիսուն տարուան ուսուցիչ մը, դղրդոցուն մասնեռով գրած է շնորհաւորական բաց նամակ մը՝ զոր «Արեւելք»ի միջոցով կ'ուղղէ իր տարեկից պահտօնակցին.

Առ պերճիմաստ Տէր,
Մ. Մամուրեան էֆէնտի
Ի Զեյնտիկին

Դու. որ անբասիր վարքով և յարատեւ ջանքով հանդիսացար ուսուցչութեան պատիւ, և գրով ու բանիւ եղար առ մեզ մի իմաստուն գործիչ յառաջադիմութեան, յիսուն տարի անընդհատ չահեցնելով, յոգւոյ հայ մանկան, քեզ շնորհեալ բնաձիր տաղանդն, և այսպէս անցաւորաւ՝ ապահովեցիր քեզ անանց փառքի յիշատակներ, վայելէ՛ արդ մեր հասարակութեան համակրանաց նշանները յաւուր Զեյնտիկեցի՝ որ արդարեւ է գեղեցիկ իրրեւ պայծառ աւուր պայծառագոյն երեկոյթ, և ընդ նմին հանէ՛ ընդունիլ նաեւ իմ յատուկ յարգանացս ողջոյններն՝ որ մաղթեմ յերկնից տիւար դասիարակիդ՝ տակաւին անդորր տարիներ, լի հաճելի զգացմամբ, իբրեւ աշխատութեանցդ փոխարէն դաւնիր։

ՅԱԿՈԲ ՈՍԿԱՆ

Կ. Պոլիս, Պէշիկթաշ
1899 հոկտ. 16

ՅՈՒՇԵՐ
(ՄԱՄՈՒՐԵԱՆԻ ՅՈՐԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Չեմ յիշեր որոշապէս թէ ե՞րբ էր, բայց կարծեմ 1891 92 թուականներուն պիտի ըլլայ Մամուրեանի վերջին անգամ կ. Պոլիս գալը՝ ողբացեալ Վահէն Պէրպէրեան վարժարան դնելու համար։

Այն ատեն դեռ տղայ՝ տեսակ մը զարմացումով տեսանք զինքը Պէրպէրեան վարժարանի մէջ, երբ Տնօրէնին անուան առթիւ նուիրագործուած սովորութեամբ մը աշակերտներու ամբողջութեան հետ մէկտեղ Տնօրէնին քով եկած էինք իր անունը շնորհաւորելու համար։

Մեղմէ աւելի տարիքներու և խելահասներու մէջ չլսուի մը սկսաւ որ մէկէն միւսը կը փոխանցուէր ելեքտրական հոսանքի մը պէս, և կու գար, կը հասնէր մինչեւ մեր ականջը թէ այդ հասակիցի՝ ճերմակ մօրուքով մարդը Մամուրեանն էր, անծանօթ մը մեզի համար, մեզի, որ զինքը միայն իր Դիսերթի ու Պարտիզով կը ճանչցայինք։ Իմձի համար մանաւանդ, ճիշդ այս պատառաւ, Մամուրեան տեսակ մը մասնաւոր հետաքրքրութեան առարկայ դարձաւ այդ օրը։ Այն ընդհանուր յարգանքը որ երեց աշակերտներէ կ'արտայայտուէր իրեն, տեսակ մը նախապաշարում եղաւ իմ մէջս՝ որ միանալով արտաքին յանկուցիչ երեւոյթին, բարի մարդու մը դիմագծութեան հրապոյրներուն, պատկառելի մօրուքին հմայքին, վեհ ճակտի մը ցոլքերուն տեսակ մը մեծութեանը, համակրմամբ կազմեց իմ մէջս առանց գոնէ զինքը իր ամէնէն մեծ ձիրքերուն և ամէնէն գովելի յատկութիւններուն մէջ ճաշցած ըլլալու։

Բաւական ատեն իր վրայ խօսուած գովեստներէն միայն առաջնորդուելէ ետքը, օր մը պատեհութիւնը ունեցայ զիրքը մը կարդալու իրմէ։ Ու տակաւ, հետզհետէ իրեն ծանօթանալով, եկաւ օր մը ուր Մամուրեան ինձի համար ալ դուրս կ'ելլէր և կը մերկանար այն առեղծուածային պատեհաններէն՝ որուն տակ Շանլուրը և Վ.ոյրը կը պահուէին, այլազան երանգներու հրապոյրներով և ձիրքերով։

Հիմա դիւրաւ կրնամ հասկնալ թէ ինչո՞ւ մեզմէ մեծերը ու մեզմէ զարգացածները զինքը առաջին անգամ տեսած օրս իրարու մատանիէ կ'ընէին հոյակապ մարդը՝ որուն հոգին ըմբռնելու առիթը ունեցած էին։

Այսօր երբ Յորելեանին առիթով ամէն կողմէ իր անունը կը լսեմ, կը վերյուշէմ այն բարի դէմքը՝ թերեւս ալ աւելի մեծացած, այն պատկառելի ճակատը՝ նորանոր վիշտերու բեռին տակ գուցէ ալ աւելի կքած. հիմա քաշուած Պուճախի առանձնութեան մէջ, ամբողջ սերունդի մը յարգանքին իրաւունքը կը վայելէ՝ եթէ ոչ իր շատ մը ձիրքերուն, գոնէ միմիայն այն մեծ կամքին համար որ բոլոր դրած է կուրծքի մը տակ որ յաղթել գիտցած է ամէն դժուարութիւններու։

Այսօր Մամուրեան միակն է մեր գրականութեան մէջ որ իրաւունք ունի պարծենալու այն գերազանց առաւելութեամբը որով գիտցած է ծառայել իր ժամանակակից սերունդին, իր այլազուն աշխատութիւններով՝ իրը ազգային պաշտօնեայ, դաստիարակ և խմբագիր, և միանգամայն ծառայել ապագային՝ հաղիւ կարդալ գիտցող պատանիի մը առջեւ ներկայացնելով օտար մտքերու ընտրելագոյն գործերը Նոյն իսկ իր մայրենի լեզուով։

Ու երբ այսօր իր յորելեանը կատարելու առիթը կ'ընծայուի մեզի, ես կը կարծեմ թէ մտէն կամ հեռուէն պարտաւոր են իրմով շահագրգռուիլ ամէն անոնք որոնք պարզ կարդալ մը գիտցած են, զի ես այնպէս կը հաւատամ թէ 1850-1900ի սերունդին մէջ չէ գտնուած մէկը որ կարդալ գիտնայ և գոնէ մէկ գիրք մը կարդացած չըլլայ Մամուրեանէն։ Թարգմանութիւնները լափած են, և ինքնագիր գործերը խնկելի յիշատակի մը վերյուշումէն է որ այսօր ձեռք պիտի առնեն վերստին։

Այսօր այդ վերյուշումը կ'ունենամ երբ ամէն բանէ աւելի իրմով կը զբաղինք՝ եւ երբ այլ եւս Վ.ոյրը և Շանլուրը կը ճանչնանք իր ամէնէն խնկելի տարբերութեանը մէջ, ուր գեղեցիկը՝ օգտակարին, ու իրականը՝ վերացականին հետ լծորդուած կը պատկերացուի։

Այն պատիւը՝ զոր այսօր իրեն կու տայ ազգը համբէն, տեսակ մը փոխարինութիւնն է կարծես այն երկիներանդ և ծփծփուն պատկերին՝ զոր Մամուրեան ինքը՝ միմիանակ պատկերացոյց և ցոլացուց յիսուն տարի չարունակ, առանց վհատելու. և առանց յուսահատելու։

Ու ահա հո՛գ է Մամուրեանի մեծութիւնը, որով թերեւս արդարանանք այսչափ ժամանակ Յորելեան մը ուշնել չմբռնարերելէ յետոյ սթափած ըլլալնուս համար։

Եթէ ուշ Ապացինք՝ գոնէ կրնանք միխթարուիլ որ արժանաւորագոյնով մը սովորութիւն մը նուիրագործեցինք։

ՆԱԽԿԻՆ ՈՒՍԱՆՈՂ ՄԸ
Պէրպէրեան վարժարանի

ԲԱՂԱԲԱԿԱՑ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹՐԱՆՍՎԱԼ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Պատերազմի դաշտէն հետեւեալ հեռագիրները առնուած են հինդշաբթի օրուան թուականով.

Լոնտոն. — Մաքֆէրինկէն կը հեռագրեն Թայմզի թէ Պոէրներու հրամանատար Քրոնիէ զօրավարը ետ քաշուեր է քաղաքը պաշարող զօրքերուն մեծ մասին հետ։ Ընդհանրապէս կը կարծուի որ զօրավարին այս ընթացքը առաջ եկած է ուրիշ տեղ մը կատարուած կատաղի ճակատամարտի մը հետեւանքով և կամ Պոէրներուն կողմէ ռազմագիտական հնարք մըն է՝ հարկադրելու Անգլիացիները որ դուրս ելլեն։

Բրէթորիա. — Քրոնիէ զօրավարին հրամանատարութեանը տակ գտնուած Պոէրները հոկտ. 24ին սկսան ոմբակոծել Մաֆէքինկը։ Գիշերը կրակը դադրեցաւ, իսկ հետեւեալ առտուն նորէն սկսան։ Քանի մը տուներ այրեցան։ Պոէրները նոյն օրը եօթը ժամ տեւող ճակատամարտ մը ունեցան Իլանկլակիթէն եկող Անգլիացի զինուորներու հետ։ Պոէրները ունեցան վեց մեռեալ և ինը վիրաւոր։ Անգլիացիները դէպի Լէյտիսմայթ նահանջեցին։

—Եոհանէսպուրգի զինուորները և Հոլանտացի կամաւորները տասերկու ժամ չարունակ կռուեցան Անգլիացի զինուորներուն հետ։ Պոէրները ունեցան հարիւր մեռեալ և վիրաւոր։ Երկու հարիւր Պոէր ալ անյայտացած են։

Քիբբաուն. — Հուլյթ զօրավարին եւ Պոէրներու միջեւ կատարուած ճակատամարտին վրայ առնուած լուրերու նայելով, Պոէրները յարձակեր են Անգլիացիներուն յառաջապահներուն վրայ. յարձակումը կատարեցին Պոէրներու հետեւակները և թնդանօթաձիգները որոնք մեծ ճարտարութեամբ նշան կ'առնէին։ Վեց ժամ տեւող ճակատամարտ մը ետքը, Անգլիացիները վանեցին Պոէրները՝ նախապէս անոնց գրաւած բարձունքներէն։ Անգլիացիները Լէյտիսմայթի վերադարձան։ Կը կարծուի թէ Պոէրներուն կորուստը խիստ շատ է։

—Նուլ զօրավարին զօրախումբը Տընտիին Լէյտիսմայթ հասեր է տասանեակ ճամբորդութեանէ մը ետքը։ Զօրքերը թէև շատ յոգնած էին, բայց վիճակին գոհացուցիչ է։ Թշնամին անոնց նեղութիւն պատճառած չէր։

Բրէթորիա. — Հոկտ. 20ին Տընտիի մօտ կատարուած ճակատամարտը ինը ժամ տեւեր է։ Պոէրները շատ ամուր դիրք մը գրաւած էին, բայց Մաքսիմ թնդանօթ մը կորսնցընելէ ետքը սոսկալուներ են ետ քաշուիլ։ Ճակատամարտը հետեւեալ օրը նորէն սկսեր է Տընտիէն Կլէնքոէ տանող ճամբուն վրայ։ Պոէրներու շատ մը կրամանատարներ մասնակցեր են ճակատամարտին։

Լոնտոն. — Հուլյթ զօրավարը կը հեռագրէ Լէյտիսմայթէն թէ այդ տեղին համար բնաւ վախ չունի և թէ իր զինուորները լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուին։

Բրէթորիա. — Երկի՛ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Պոէրներու և անգլիացի զինուորներուն միջեւ որոնց կը հրամայէր Բլուէմէր զնդապետը։ Ճակատամարտը տեղի ունեցաւ Ռոտէսրիֆթի մօտ (Ռոտէզիա), Թրանսվալի սահմանագլուխին հիւսիսային կողմը։ Պոէրները ունեցան վեց մեռեալ։ Զօրս Պոէր ալ գերի ինկան։

Լոնտոն. — Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ, Պ. Զէմպրլէն, երէկ, երկար ճառով մը արդարացուց իր ընթացքը Անգլիոյ և Թրանսվալի միջեւ կատարուած վերջին բանակցութիւններուն մէջ։

Բարիզ. — Մաքէն կ'ըսէ թէ Գերմանիա եթէ առաջարկէ հաւաքական ձեռնարկ մը ընել հարաւային Ափրիկէի մէջ զինուորական ոյժերու հաւասարակշռութիւնը պահելու համար, Ֆրանսա դիտողութիւն պիտի չընէ։

Զինուորական կացութիւնը. — Մաքսն հետեւեալը ստացած է Լոնտոնի իր թղթակցէն.

«Շահկանութենէ զուրկ չէ գիտնալ թէ Կլէնքոէի և Իլանկլակիթի ճակատամարտէն ետքը, Անգլիոյ զինուորական իշխանութիւնները ի՛նչ կարծիք ունին հարաւային Ափրիկէի զինուորական կացութենէն վրայ։ Անհաւատիկ այդ մասին քանի մը տեղեկութիւններ զարս քաղած եմ տասդ աղբիւրներէ.

«Պատերազմական Նախարարութիւնը այնպէս կը նկատէ թէ այդ երկու ճակատամարտներու արդիւնքը, բարոյական տեսակէտով, աքանչելի է։ Նախարարութիւնը, սակայն, արամադիր չ'երեւար չափազանցելու այդ երկու յաղթութեանց նիւթական արդիւնքը։ Երկու կողմերն ալ կը պահեն իրենց դիրքերը։ Պոէրները թէև հեռացած են Կլէնքոէի շրջակայ բարձունքներէն, սակայն միշտ կը գտնուին Անտարբրուիթի գետին եռեւի կողմը, Տանկաուդէրի մէջ։ Նաեւ Իմֆաեաթուայի բլուրին վրայ, Տընտիի հիւսիսէն տասը քիլոմէթր հեռուն։ Հիւսարներու այն հեծելազունդը որ ուրբաթ օրուան ճակատամարտէն յետոյ Պոէրներուն ետեւէն ինկած էր, չէ կրցած երկու կամ երեք մղոն հեռուն երթալ, վասն զի բազմաթիւ կորուստներ տուած բլլալով տարուցած էր։ Հեծելազունդը Կլէնքոէ դարձած է։ Օռանժի զինուորները որոնք Իլանկլակիթի ճակատամարտը մղած էին, տակաւին կը պահէին իրենց դիրքը Վան Ռէյէնէնի կիրճին առջեւը։ Հիմա, Կլէնքոէի և Իլանկլակիթի այս կրկին ճախողութիւնը պատճառով, Պոէրները պիտի նահանջեն։ Մինչ պիտի բաւականանան պահել Տրաբէնսվրկի կիրճը, որպէս զի երբ Անգլիացիները յարձակումի սկսին կարեն անոնց ճամբան։ Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը այդպէս չի կարծեր և չահեկան տեսութիւն մը կը պարզէ։ Զինուորական նշանաւոր անձնաւորութիւնները կ'ըսեն թէ միւսնոյն բանը զինուորականներուն պէս պարզ անհատներու ալ կը պատահի։ Երբ պաշտպանողական վիճակի մէջ ճախողուած մը կրնան, աւելի կը զգոյշին և փոխանակ նահանջելու, ուրիշ տկար կողմ մը կը գտնուին յաջողելու համար։ Մենք բոլորովին համոզուած ենք թէ 15 և կամ 8 օրէն ուրիշ կէտի վրայ Կլէնքոէի և Իլանկլակիթի նման յարձակում մը տեղի պիտի ունենայ։ Պոէրները այս անգամ աւելի բազմաթիւ պիտի ըլլան, հինգի տեղ տասերկու թնդանօթ պիտի բերեն, բայց ինչդ նոյն եղանակով պիտի գործեն։

«Բանակներու հոգեբանական պարզուումն ասիրութիւնը չէ որ մեզի այսպէս խօսել կու տայ, այլ նաեւ սա պարագան թէ կատարելապէս տեղեակ ենք Պոէրներու կռուելու եղանակին։ Պոէրները եթէ իրենց խելքին թողուին, բնաւ պիտի չյարձակին Կլէնքոէի նման ամուր բանակեղի մը վրայ, ուր զօրավար մը լաւ կազմակերպուած 4000 զինուոր և տասերկու թնդանօթ ունէր։ Պէտք է գիտնալ սակայն թէ գերման սպաներ կը հրամայեն Պոէրներուն և թէ Կլէնքոէի յարձակումը գերմանական գաղափար է։ Գերման սպաները միշտ խորհուրդ տուած են Ժուլպէռ զօրավարին թէ պատերազմի մէջ զինուորներու թիւին չատութիւնը միայն կարեւորութիւն ունի։ Գերմանները ամէն ատեն բռած են Պոէրներուն որ իրենց թիւի առաւելութենէն այն ատեն միայն պիտի օգտուին, երբ անմիջապէս Նաթալ արշաւեն, և մեծ յարձակում մը ընեն Տընտիի ու Լէյտիսմայթի վրայ, որովհեռեւ եթէ մինչեւ Սրբ Բըտիկրս Պրլլբրի զօրաբանակին ժամանմամբ սպասեն, անպատճառ բնջիջի պիտի ըլլան։ Անգլիոյ զինուորական իշխանութիւնները պարզակաւոր կը մտածեն։ Լէյտիսմայթի և Տընտիի համար բնաւ մտահոգութիւն չենք ունեցած. չենք կարծեր նաեւ թէ Պ. Մէսսիկ Ռոտս բռնուելու վտանգին տակ ըլլայ Բիմպրլիի մէջ։ Միշտ պաշտպանողական հետեւեցանք։ Ուէլինկթընը, որ Նարոլէոն Ա.ի դէմ գնող միակ պատերազմին է, իր ամբողջ կեանքին մէջ պաշտպանողական գրութեան միայն հետեւած է։ Ցարձակողականը, ընդհակառակը, մեզի բնաւ նպաստաւոր եղած չէ։ Այն օրը երբ զօրավար Պրլլբր իր բոլոր ոյժերը ձեռքին տակ համախմբէ և առաջ քաշէ, մեզի համար պատերազմին ամէնէն դժուարին մասը պիտի ըլլայ։ Աւելի երկիւղի մէջ ենք Լէյկա-Նէքի և Վան Ռէյէնէնի կիրճերուն գրաւմանը մասին քան թէ Լէյտիսմայթի և Բիմպրլիի պաշտպանութեանը համար։ Ուստի անակնկալ պարագաներ եթէ չպատահին, անգլիացի առաջին զինուորը յառաջիկայ տարիէն առաջ պիտի չկրնայ Պոէրներու հողին վրայ ոտք դնել։»

Պատերազմին ելքը.—Անգլիոյ լրագրները սկսած են գրգռիլ պատերազմին ետքը ըլլալիք կազմակերպութեան վրայ։ Թայմզ այդ առթիւ կ'ըսէ.

«Մեր հակառակորդներուն ընարբ յատկութիւնները պիտի օգնեն հարաւային Ափրիկէի ապագայ խաղաղեցուցմանը, ինչ որ հիմակուան պատերազմին բուն իսկ նպատակն է։ Պէտք է որ մէկ անգամէն կարգադրենք անգլիական գերակշռութեան խնդիրը և բոլորովին վանենք Ափրիկէի գաղթականութենէն կազմուած ազգին ուրուականը։ Եթէ չյարատեւենք մեր գործին մէջ և եթէ կնքենք այն տեսակ խաղաղութիւն մը որ Պոէրներուն յոյսեր ներշնչէ ինչպէս նաեւ միջոցներ զանոնք իրականացնելու ո և է պատեհ առթիւ մէջ, ամենամեծ յիմարութիւն մը գործած պիտի ըլլանք որ միանգամայն գարշելի ոճիր մըն ալ պիտի ըլլայ։»

Տէյլի Քրոնիքլ ընդհակառակը կը յուսայ թէ խաղաղութեան համար Պոէրներուն կողմէ ըլլալիք բոլոր առաջարկութիւնները լաւ ընդունելութիւն մը պիտի գտնեն. թէ արիւնահեղութիւնը արդէն այնչափ մեծ է որ պիտի հասցնէ Պոէրներուն թէ իրենք անյաղթելի չեն և թէ ամէնէն մեծ յիմարութիւն մը գործածեն պատերազմ հրատարակելով Մեծն Բրիտանիոյ դէմ։

Անգլիոյ լրագրները կը պահանջեն այն անձերէն որոնք տակաւին քիչ մը ազդեցութիւն ունին Քրիւկէր նախագահին վրայ, որ համոզեն զայն ընդդիմութենէ ետ կենալ և կարելի եղածին չափ շուտով վերջ տալ պատերազմի մը որ Անգլիոյ համար մեծ փառք մը չէ։

Բրիտանական մարտանաւերը ամենախիստ հսկողութիւն մը կը կատարեն հարաւային Ափրիկէի նաւահանգիստներուն վրայ, որպէս զի Թրանսվալ ոչ և է օգնութիւն չհասնի։ Ինչպէս երէկ ծանուցինք, անգլիական մարտանաւերը նաւ մը բռնեցին օրուն մէջ 25,000 ոսկի կար Թրանսվալցիներուն համար։

Հոլանտա եւ Թրանսվալ.—Լա Հէյէն կը գրեն Տէյլի.

«Թշնամութեանց սկսիլը Թրանսվալի համար ընդհանուր համակրութեան զգացումներ գրգռեց։ Ութրէխթի մէջ անհանոթ անձեր 8000 ֆիորին նպաստեցին շրջուն հիւանդանոց մը զրկելու համար Թրանսվալ։ Շնչաւոր և Պոտէկրով քարաքներուն մէջ յանձնաժողովներ կը կազմուին օգնելու համար պատերազմի դաշտին վրայ մեռնող Պոէրներու ընտանիքներուն։ Սակարանին մէջ հանդանակութեան ցուցակներ կը շրջաբերուին։ Եկեղեցիներու և ազօթարաններու մէջ ժողովուրդին հրաւէր կը կարդացուի հանգանակութեան համար։ Հարաւային Ափրիկէի երկաթուղիներու հրանտական ընկերութիւնը 12,000 ֆիորին դրած է Թրանսվալի յանձնաժողովին տրամադրութեան տակ։ Բժիշկներ ու հիւանդապահներ ամէն օր կը ներկայանան, շարժուն հիւանդանոցներուն մէջ ծառայելու համար։ Բրոֆիսէօր Քորթէվկի պետ կարգուած է առաջին անգամ դրկուելիք հիւանդանոցին՝ որ հոկտ. 28ին (այսօր) ճամբայ կ'ելլէ դէպի Լուրենսօ-Մարգէս։ Լրագրիները հանդանակութիւն բացած են. նուագահանդէսներ կը տրուին։ Կարմիր Խաչի Տիկնանց յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ ընդհանուր հանգանակութիւն մը պիտի կատարէ։ Առաջին անգամ դրկուելիք հիւանդանոցը որ ունի 15 բժիշկ և բազմաթիւ հիւանդապահներ, 50,000 ֆիորինի ծախքի մը կարօտ է։ Շէյտամ հասած լուրերու նայելով, հարաւային Ափրիկէի երկաթուղիին պաշտօնեաները, որոնց արգիլուած էր Թրանսվալի բանակին մէջ ծառայել, ետ հանձնաժողովի մէջ կազմուած ոստիկանութեան խումբի մը մէջ առնուեր են, անհատներու և ստացուածքներու պաշտպանութեանը համար։ Այդ խումբին զբաղմունքը կը զտնուի որդին Վան Համ զօրաբարին որ Լոմպոքի մէջ սպաննուեցաւ։»

Վիեննայի Թերթերը երեքշաբթի օրուան թուականով հետեւեալ հեռագիրները կը հրատարակեն.

Լոնտոն. — Կլէնքոէի վրայ որոշ տեղեկութիւն մը առնուած չըլլալով մտահոգութիւն առաջ կը բերէ։ Կ'երեւայ թէ Անգլիոյ գրաւիչները յաղթութեան ծանօթ լուրերէն զատ ուրիշ բան չեն արտօներ։ Զանազան աղբիւրներէ լուր կը տրուի թէ Ժուլպէռ զօրավարին հրամանատարութեամբ բազմաթիւ Պոէրներ նորէն յարձակեր են Կլէնքոէի վրայ։ Ատոնց կը հրամայէր նաեւ Քրիւկէր նախագահը։ Պոէրները ինը հազար հոգի էին։ Պոէրները քաղաքեր են Լէյտիսմայթի և Կլէնքոէի մէջտեղը գտնուած երկաթուղիի գիծը։ Կը վախցուի թէ Անգլիացիները մեծ պարտութիւն մը կրած ըլլան Կլէնքոէի մէջ։ Անգլիացի զինուորներուն հրամանատար Բոլ զօրավարին կացութիւնը շատ անանպատ է։

—Իլանկլակիթի ճակատամարտին մէջ, որ չարաթ օրը կատարուեցաւ, Անգլիացիներէն 5 սպայ մեռան ու 30 վիրաւորուեցան. նոյնպէս 37 զինուոր մեռան ու 175 վիրաւորեցան։

—Բոլոպէրկէն (Բարեյուսոյ Գլուխ) հետեւեալը կը հեռագրեն Թայմզի.

«Կացութիւնը շատ ծանր է։ Տրիքոլէն գալիք զինուորներ պիտի միանան Պոէրներուն որոնք 350 հոգի են։ Բաղաքին պաշտպանութիւնը անկարելի է։ Թշնամին երբ երեւնայ, քաղաքը պաշտպանող զինուորները Նատալոդ պիտի քաշուին։ Պոէրները երեք օրէ ի վեր դաշտային Թընդանօթով փորձեր կը կատարեն Օռանժ գետին միւս կողմը։»

Պոիւսկ. — Թրանսվալի ներկայացուցիչ տոքթ. Լէյտս այսօր Թղթակցի մը հետ տեսնուելով յայտարարեր է. «Այլ եւս ո և է հեռագիր չեմ առներ Թրանսվալէն։ Անգլիական հեռագիրներուն ալ չատ չեմ վստահիր, որով չեմ կրնար կարծիք մը յայտնել Կլէնքոէի ու Տընտիի ճակատամարտներուն վրայ։ Իմ հեռագիրներս կ'երեւայ թէ Անգլիացիներուն կողմէ վար կը գրուին, վասն զի անգլիական թերերվ կ'անցնին։ Անգլիական աղբիւրէ առնուած լուրեր չատ լաւատես են. հետեւաբար չեմ կարծեր որ Պոէրներուն կացութիւնը այնչափ գէշ եղած ըլլայ։ Հիմակուընէ չեմ կրնար գուշակել թէ պատերազմը օ՞րշտի պիտի տեւէ։»

—Անգլիոյ պատերազմական նախարարութեան խորհրդական Պ. Ուինսմ Երեսփ. ժողովին հաղորդեց սա տեղեկութիւնները՝ երկուշաբթի օրուան թուականով.

Բոլ զօրավարը երէկ իրիկուն ետ քաշուելով Տընտիէն 16 մղոն դէպի հարաւ հաստատուեցաւ։ Հուլյթ զօրավարին միանալու համար։ Ճամբան թշնամին չհանդիպեցաւ։ Հուլյթ զօրավարը այսօր, Լէյտիսմայթի ու Նիւքէսլի միջեւ, Օռանժի զինուորներուն հանդիպեցաւ և ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ, որուն արդիւնքը նպաստաւոր եղաւ. Անգլիացիներուն։ Հուլյթ զօրավարը այս իրիկուն պիտի միանայ Բոլ զօրավարին։ Այս վերջինին հետ գտնուող վիրաւորներուն վիճակը գոհացուցիչ է։ Մեր ձեռքը գերի իկած վիրաւոր Պոէրները շատ լաւ կը դարմանուին, որով կը յուսացուի թէ Պոէրներն ալ միեւնոյն ընթացքին պիտի հետեւին անգլիացի վիրաւորներուն նկատմամբ։

—Պ. Ուինսմի այս ապահովիչ տեղեկութիւններուն հակառակ, Լոնտոնի մէջ մտահոգութիւն կը տիրէ թէ Բոլ զօրավարը կիկնքոէի մէջ յաղթուած ըլլայ։ Այդ մտահոգութիւնը աւելի կը սաստկացնէ սա պարագան թէ Անգլիոյ հեռագրական պաշտօնեաները չարաթ իրիկուընէ ի վեր սկսած են արգիլել պատերազմին նկատմամբ հասած մասնաւոր հեռագիրները։

Միջամտութիւն. — Ուաշինկթընի կառավարութիւնը լուր առեր է թէ երեք ազգութիւններու միջեւ համաձայնութիւն մը զոյացած է և թէ Քրիւկէր նախագահին կողմէ ըլլալիք առաջին կոչումին՝ պիտի միջամտեն։ Մ. Նահանգաց աջակցութիւնը, Անգլիոյ համար, աւելի բարոյական պիտի ըլլայ քան թէ նիւթական։

Լոնտոնեան կը գրեն Բոլիքիեն Քորեսբոնտենցի թէ Անգլիա բնաւ դիտողութիւն ըրած չէ գանգան կողմերէ Թրանսվալ կամաւոր դրկուելուն դէմ։

Բեդերպոուրկին կը հեռագրեն թէ բարձրագոյն հրամանաւ ծանուցուցեր է Նովոթի լրագրին որ այլ եւս չիսօսի Տրէյֆիւսի խնդրին վրայ, ինչ ձեւով որ ալ ըլլայ։

Բարիզին կը հեռագրեն թէ Պ. Ժան Լէքաա ինքզինքը Ֆրանսական Ակադեմիին ընտրելի կ'առաջարկէ։ Ցայտնի է թէ Բայերոնի և Շէնպուլիէի մահուամբ երկու աթոռ թափուր կը մնան։

Սերպիոց Ալէքսանդր թագաւորին արտաքսման ուղեւորելու նպատակն է իր հայրը ու մայրը հաշտեցնել։ Եթէ յաջողի, Նաթալի թագուհին Սերպիա պիտի դառնայ։

Մի՞ջերկրականի Ֆրանսական նաւատորմիղ. — Ռուսաստանի արքայական գերդաստանը այցելեց Ֆրանսական Պռէնիւս մարտանաւը։ Ֆրանսական և միւս բոլոր մարտանաւերը գրօշներով զարդարուած էին։ Օլկա թագուհին, Կոստանդինոս իշխանը, Սոֆիա իշխանուհին, Պավիէրայի Թէոդէ իշխանուհին և Անարէ իշխանը այցելեցին Պռէնիւսի ամէն մասները։ Լուսավառութիւններ կատարուեցան։ Բազմաթիւ մակոյկներ, գունագոյն լապտերներով զարդարուած, կը պտտէին ծովին վրայ։ Պռէնիւսի մէջ սեղան մը տրուեցաւ որուն ներկայ գտնուեցան նաեւ ռուս ծովակալ Աքբրիլով, Աթէնքի Ֆրանսական դեսպանը և ուրիշներ։ Աղանդերին ատեն Կոստանդինոս իշխանը հետեւեալ բաժակաճառը արտասանեց.— «Թագուհին ինձի յանձնարարեց շնորհակալութիւն յայտնել ձեզի, Պ. ծովակալ, այն ուրիշով զոր մեզի կ'ընծայէք այցելելու Ֆրանսական չքեղ նաւատորմիղը որ ձեր հրամանին տակն է և որ այս միջոցիս կը գտնուի հելլենական ջուրերուն մէջ։ Բաժակս կը պարպեմ ձեր սպաներուն և բոլոր նաւագներուն կենացը։»

Դեր-ծովակալ Ֆուռնիէ սաղէս պատասխանեց.—«Պատիւ ունիմ շնորհակալութիւն յայտնելու Վեհ. Թագուհին, Բարձր. իշխաններուն և իշխանուհիներուն՝ այցելելնուն համար այն նաւատորմիղը որուն հրամանատարը ըլլալու պատիւը ունիմ, և որուն սպաներուն և նաւագներուն մէջ անձնուէր հիացողներ կան Նոցին Վեհափառութեանց։ Ցիմարիտ ուրախութեամբ մըն է որ հոս ամէնուն կողմէ Թարգման կ'ըլլամ մաղթելով երջանիկ կեանք արքայական գերդաստանին որ Ցունաստանի ճակատագիրը կը պաշտպանէ ու կ'ապահովցնէ։ Այս զգացումով բաժակ կը պարպեմ Վեհ. Թագուհոյն համար, որ դժբաղդաբար բացակայ է, և որ իր անսպառ գթութիւնը և բարեսրտութիւնը կը շռայլէ իր նոր հայրենիքին համար։ Բաժակս կը պարպեմ Նոցին Վեհափառութեանց և արքայական լոյսի գերդաստանին կենացը։»

Ռուսիոց մէջ զիղծումներ. — Օ. տեսայէն կը գրեն թէ «Մոսկուայի վարչի Բնկերութեան» մէջ գործուած զեղծումներուն համար ամբաստանուածները քանի մը տարուան տաժանակիր աշխատութեան կամ բանտարկութեան դատապարտուած են։ Մոսկուայի մէջ վերջերս պիտի դատուի Պ. Մամոնթով որ Մոսկուա-Վլադիկաֆ երկաթուղիի վարչութեան մէջ զեղծումներ գործած ըլլալուն համար ամբաստանուած է։ Պ. Մամոնթով, որուն հետ ուրիշ հինգ հոգի ալ ձերբակալուած են, տասնըհինգ միլիոն բուպլիի գումար մը իւրացուցած է։ Բոլոր ամբաստանեալները սեղանաւորական ու առեւտրական շրջանակին մէջ ծանօթ ու ազդեցիկ անձնաւորութիւններ են։

Վիլլէրշաֆ կոմսը. — Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան օրկան Ֆրէմտենպլատ լրագիրը կ'ըսէ թէ չուզեր զրպարտել՝ Վէլզերշտայ կոմսին արձակուրդով մեկնելու պատճառաւ երեւան եկած զրոյցներով, թէ նոր պաշտօնի մը պիտի կոչուի և թէ դեսպանական փոփոխութիւն մըն ալ տեղի պիտի ունենայ։ Այդ խնդիրները, կը յարէ նոյն թերթը, ձեռնհաս պաշտօնատարներու բացակայութեանը միջոցին չեն կրնար լուծուիլ։ Նոյն թերթը կը հերքէ նաեւ Վատիկանի Աւստրիական դեսպան Ռէվերթերա-Սալանտրա կոմսին պաշտօնէ քաշուելու լուրը։

ՖՐԱՆՍԱԱՅԻ Հանրապետութեան նախագահը, առջի օրը, Էլիզէի պալատին մէջ սեղան մը տուեր է ի պատիւ Ցունաստանի Եորկիոս թագաւորին։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՐԿԱՆ. — Պրիւքսէլէն կիրակի օրուան թուականով կը հեռագրեն.

Ընդհարում մը տեղի ունեցաւ վաճառաբարձ կառախումբի մը և Հնդկաստանի Թղթատար-կառախումբին միջեւ որ Պալէն կու գար։ Այս վերջինը որ դէպ ի հիւսիսային կայարանը կ'երթար, ժամը 3ին ինկաւ Նամարէն եկող վաճառաբարձ կառախումբին վրայ որ գիծին վրայ կեցած էր։ Այս կառախումբը նշանի կը սպասէր դէպ ի Շաէրպէկի ճամբան շարունակելու համար։ Մշուշին պատճառաւ ուշացած էր։ Հնդկաստանի Թղթատար-կառախումբը հասաւ և թէև նշաններ տրուեցան, սակայն մեքենավարը չկրցաւ ընթացքը կասեցնել և ընդհարեցաւ վաճառաբարձ կառախումբին։ Հնդկաստանի Թղթատար-կառախումբը կը բաղկանար առաջնակարգ երեք վագոններէ որոնց մէջ տասնըութը ուղեւորներ կային։ Երկու առաջին վագոնները կտոր կտոր եղան, իսկ երրորդը մը ջարդուեցաւ։ Ընդհարման միջոցին ուղեւորներէն չատերը դուրս նետուեցան ու փախան, բայց քիչ ետքը վերադարձան. միայն իտալացի կին մը այլեւս չտեսնուեցաւ։ Կառախումբին պետը դլուխէն ծանրապէս վիրաւորուեցաւ, նաեւ հնոցպանը. իսկ մեքենավարը անվնաս ազատուեցաւ։ Ուղեւորներուն ամէնքն ալ թեթեւ վերքեր ստացան։

ՀԻՆԳՈՐԻՆ ՇՈՒՐՆԵՐ

Սկիւտարիի արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Հայիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը կէս օրին նոյն մզկիթը գնաց և ուրբաթի աղօթքը կատարելէ ետքը կայս. պալատ դարձաւ։ Հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին Ռուսիոյ դեսպանը՝ քանի մը պաշտօնատարներով, Գերմանիոյ դեսպանատան խորհրդականը և ուրբաթի աւելի հիւրեր։ Ներկիներէն ոմանք սենեկապետ Իզզի պէյի միջոցաւ արժանացան կայս. մեծարանաց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՅՑՈՒՄ. — «Երէկ, ուրբաթ, Սէլամլըքի արարողութենէն ետքը, Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհուած տրօշութեամբ, Ռուսիոյ դեսպան Պ. Զինով

հատատեն Սուրիոյ մէջ, ուր արդէն հաղար հոգի ղրկուած էին։

ԱՐՏԱՔԻՆ գործոց նախարարութիւնը, հեռագրական ու թղթատարական վերատեսչութեան մէկ տեղեկագրին վրայ թէ Թուրքիոյ և Յունաստանի միջև կնքուած հաշտութեան դաշնագրութեան համաձայն թէև Յունաստան պարտաւոր է ընդունիլ օսմ. թղթատարական պայուսակները, սակայն չընդունիր ու ետ կը դարձնէ, հարկ եղածը ի գործ դրաւ պայմանագրութեան այդ տրամագրութիւնը գործադրել տալու համար։

ԱՆՑԱԳԻՐՆԵՐԸ.— Ներքին գործոց նախարարութիւնը հրահանգ ուղղելով ամէն կողմ ծանոյց որ անցագիրներուն վրայ տէրերուն արհեստը կամ զբաղումը անպատճառ նշանակուի և եթէ չունենան այդ պարագան ալ արձանագրուի։

ՋՐՀԱՆԿԻՐՆԵՐԸ.— Բ. Դրան և Քաղաքապետութեան միջև բանակցութիւններ կը կատարուին, ծովային ու ցամաքային ջրհանկիր զօրախումբերու պակասները լրացնելու համար, համաձայն Զէյնիի վաչայի տեղեկագրին։

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱՑԻ առջև չինուելիք քարափին ու նաւահանգիստին յատակաձեւերը ու քարտէսները որոնք արտօնատէր Անասուրի երկաթուղիներու Ընկերութեան կողմէ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան մատուցուած էին, քննուելով ընդունուեր են և Ընկերութեան ալիտի վերադարձուին։ Ծովային նախարարութիւնն ալ քննած է գանոնք։

ԱՅՏՐՆԻ ԵՐԿԱՐՇԱՒԱԺԻ.— Կայս. Իրատ մը հրամայած է որ Այտրնի երկրաշարժի պահուն միաւուած կառավարական շէնքերու ցուցակը պատրաստուելով մատուցուի։

—Վերջին լուրերու նայելով ցնցումները տակաւին կը շարունակուին Այտրնի նահանգին մէջ։ Իզմիրէն միշտ նպաստ, ատաղձ և գործաւոր կը ղրկուի արկածեալ վայրերը։

ԲՂԻԻ մէջ անցեալները կարկուտ և անձրեւ տեղալով ողողումներ տեղի ունեցեր են, բայց բարեբաղդաբար վտանգաւոր հետեւանք մը չեն ունեցած։

ՎԱՆԱՑ մէջ վերջերս անձրեւներ տեղացեր են գոհունակութիւն պատճառելով երկրագործներուն։ Շրջակայ լեռներուն գագաթները ձիւնով ծածկուած են։

ԵՐԿԱԹԻ ԳԻՆԸ.— Մաքսային վերատեսչութիւնը նկատելով որ եւրոպական հրապարակներուն մէջ երկաթի գինը բարձրացած է, հրահանգ տուաւ գնահատիչներուն որ մաքսատանց մէջ ըստ այնմ գին սահմանեն։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՆ Թէքիրտաղի մէջ ճիւղ մը հաստատեր է։

ՋԻԹԻ ԳԻՆԸ.— Կը հերքուի այն լուրը թէ Պրուսայի մէջ ու ջրշակայքը այս տարի ձիթապտուղը նուազ ըլլալուն համար ձէթի գինը պիտի բարձրանայ։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը հրահանգ ղրկեց ամէն կողմ, որպէս զի վարժարանէ իւրայ տուող և սրճարաններու մէջ թուղթ, նարտ և այլն խաղացող ուսանողները արգիլուին։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ կուսակալութիւնը, կ'ըսէ Սեւրէր, հրահանգ ուղղեց կառավարական բոլոր պաշտօնեաներուն, որպէս զի օսմ. հպատակները կրօնափոխութեան հրաւիրողները ձերբակալուին և նահանգին կեդրոնը ղրկուին, հարցաքննութեան ենթարկուելու համար։ Կ'ըսուի թէ կուսակալին այդ հրահանգը Բ. Դրան կողմէ տրուած հռամանի մը արդիւնքն է։

ԱՐԿԱՆ ՄԸ.— Ֆընտքլի մօտ երէկ Զէհրա անուն թուրք կին մը, որ Աւստրիոյ դեսպանատան գաւառներէն Մուհարէմի մայրն է, երկու աղջիկներուն հետ դէպ ի Պէշիքթաշ երթալու պահուն, սայլ մը անոր զարնուեցաւ։ Կինը սայլին տակ մնալով ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Անմիջական օգնութիւններ ըլլալով թէև հիւանդանոց տարին, սակայն քիչ ետքը մեռաւ։ Գանկոսկրը ջախջախուած էր և ականջէն արիւն կը հոսէր։

ՔՍԱԿԱՀԱՏ ՄԸ.— Երէկ կամուրջին վրայ Անտոն անուն քսակահատ մը ձերբակալուեցաւ։

ՈՃԻՐՆԵՐ.— Ղալաթոյ Ֆէրմէնէճիլիր Թաղին մէջ ապահի Պուլկար մը՝ Իսմօ՝ կոչեր մը ունեցաւ իր արհեստակիցներէն Անտաթասի հետ։ Իսմօ մկրատով իր կառակորդը վիրաւորեց հինգ վէրք բանալով։

—Երէկ Պոլսոյ Մահմուտ Փաշայի կողմը մսավաճառ Հիսէին ու Եոնուս կռուի բռնուեցան, ոչխար մորթուելու միջոցին։ Եոնուս դանակը քաշելով մսեց իր հակառակորդին ձախ կողը։ Ոճրագործը ձերբակալուեցաւ։

ԽՈՒԼԵՐՈՒՆ.— Հարուստ կին մը որուն իսլութիւնը և ականջներուն բզզիւնը բժշկուած էր Նիքօլսըն հաստատութեան արհեստական թեմբանիներով, այդ հաստատութեան նուիրած է 25,000 ֆր. որպէս զի այն բոլոր խուլերը որոնք միջոց չունին յիշեալ թեմբաներէն գնելու, կարենան ձրիաբար ստանալ։ Դիմել այդ հաստատութեան (Institut) հասցէին՝ Longcotrt, Gunessby, Londorn W.

ԼՈՅՍ Զաւեշտաթերթի Ե. տարեշրջանի 15դ թիւը հրատարակուեցաւ այսօր հետաքրքրաշարժ ճոխ պարունակութեամբ։— Տարեկան 50, վեցամսեայ 25 և հատը 1 ղրշ։

Դիմել առ Մարտիրոս Տէօքմէճեան, տնօրէն Լոյսի, Նորատունկեան խան, Ղալաթիա։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՈՃԻՐԸ

Ինչպէս երէկ վերջին պահուն ծանուցինք, Գարաքէօյի կամուրջին այն մասին վրայ ուր կը մտնէին Սկիւտարի չոգենաւերը, ոճիր մը և անձնասպանութիւն մը գործուեցաւ։ Ահաւասիկ այդ մասին առնուած մանրամասնութիւնները։

Մանասթիրի նահանգին Բէշսրիէ գաւառակէն Ֆաթիմէ և աղջիկը՝ տասնըվեցնամեայ Նէվրէս՝ որոնք Սկիւտարի Իսնատիէ թաղը թաղապետութեան Թ. շրջանակին հաշուակալին տունը հիւր էին, երէկ ժամը եօթին Սկիւտարէն չոգենաւով կամուրջ եկան, ու երբ դուրս ելան Նէվրէս տեսաւ թէ իր նախորդ ամուսինը՝ Ճաֆէր՝ իրենց կուգէ կու գայ, և սկսաւ վազել։ Ճաֆէր թողած էր իր կինը՝ Նէվրէսը՝ զանազան պատճառներով և կամ զոքանչին թելադրութեամբը։ Ճաֆէր վրէժ լուծել որոշած և սպառնալիք ալ ըրած էր Նէվրէսի։ Նէվրէս կամուրջին վրայ տեսնելով Ճաֆէրը և անոր կասկածելի ընթացքը իր ուշադրութիւնը հրաւիրելով, ըսաւ մօրը թէ կրնայ ըլլալ որ բան մը պատահի, ուստի ալէկ կ'ըլլայ որ Սկիւտար վերադառնան։ Ասոր վրայ մտան կիներու յատուկ սրահը։ բայց մայր ուղղիկ խորհրդակցելէ ետքը Սկիւտար դառնալէն ետ կեցան և դուրս ելան անկէ։

Ոճիրը եւ անձնասպանութիւնը.— Ոճրագործ մը միջոցին Ճաֆէր դէմերնին ելաւ սոսկալի դէմքով մը, և ռէվոլվէրը քաշելով Նէվրէսի վրայ պարպեց։ Գնդակը Նէվրէսի ձախ ականջին մոտ։ խեղճ կինը «ահ» մը արձակելով երկու անգամ ծնօտը շարժեց և անմիջապէս մեռաւ։ Ոճրագործը տեսնելով կնոջը մահը, ռէվոլվէրը իր կուրծքին պարպեց և հոն նաւամատոյցին սրճարանին առջեւ խլնալով անմիջապէս մեռաւ։ Կինը սպանող գնդակը սիրտը ծակած ու կռնակէն դուրս ելած էր։ Ճաֆէրը սպանող գնդակն ալ կուրծքէն մտնելով կռնակէն դուրս ելած էր։

Ոճրին պատճառը։ — Ոճրագործ Ճաֆէր տասնըչորս ամիս առաջ ամուսնացած էր Նէվրէսի հետ որ խիստ գեղեցիկ աղջիկ մըն էր, և մինչեւ քսանըչորս օր առաջ սիրով կ'ապրէին։ Վերջերս Ճաֆէրի և զոքանչին՝ Ֆաթիմէի միջև ծագած անհամաձայնութեամբ երկու ամուսիններուն միջև սէրը պաղեցաւ։ Այս պատճառաւ Ֆաթիմէ իր աղջիկը զատեց էրկնէն։ Ճաֆէր զղջացած էր, վասն զի շատ կը սիրէր իր կինը, ուստի միշտ անոր կը հետապնդէր։ իսկ Նէվրէս կը սնսկար Ճաֆէրի այդ ընթացքէն։ Երէկ Ֆաթիմէ իր աղջիկը ծննդավայրը զրկելու նպատակով Սկիւտարէն Պոլիս տարած էր։ Ճաֆէր Սկիւտարէն սկսած էր հետեւիլ Նէվրէսի, որ տեսած էր զայն և Սկիւտարի նաւամատոյցէն իսկ ուզած էր ետ դառնալ, բայց մայրը հակառակած էր։ Երբ Ճաֆէր առձնասպան ըլլալու վրայ էր, Ֆաթիմէ ունր թէև բռնեց և շատ աշխատեցաւ որ արգիլէ, սակայն չյաջողեցաւ։ Ֆաթիմէ պատմեց թէ Ճաֆէր իր կնոջ դրամը մսխած և նոյն իսկ զողցած ալ էր։ Ոճրագործին գրպանէն քսան փարա գտնուեցաւ։ Նէվրէսի մարմինը Սկիւտար փոխադրուեցաւ։ իսկ Ճաֆէրինը Գասըմ Փաշայի գերեզմանատան մէջ թաղուեցաւ։ Բերայի ոստիկանութեան ըժիշկ Տիգրան պէյ քննեց երկու դիակները։ Նէվրէսի վրայէն գտնուեցան ծխախոտի տուփ մը, անարժէք ապարանջան մը, հին ու կոտրած սանր մը և սրուակ մը անուշ հոտ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ս. Պատրիարք Հայրը երէկ առաւօտ ժամ 5ին Ազգ. Հիւանդանոց գնաց, ուր անցուց ամբողջ օրը, այցելելով այդ հաստատութեան բոլոր մասերը ինչպէս նաեւ Ս. Յակոբայ Որբանոցը։ Ինչպէս երէկ գրած էինք, Ն. Ամենապատուութիւնը կանխաւ ծանուցած չըլլալով իր այցելութիւնը, Հոգաբարձութեան կողմէ ոչ մէկ անդամ կը գտնուէր հոն և ընդունելութիւնը կատարուեցաւ ներքին պաշտօնէութեան կողմէ։

Նախ և առաջ մանրամասնաբար աչքէ անցուց նորակառոյց շէնքը որ կը պարունակէ հիւրընկալութեան սրահ, գրասենեակ, դեղարան, վարչական գործերու յատուկ խուցեր և այլն, զոր իր ամբողջութեամբը (պաշտօնարան) կոչել աւելի նպատակայարմար կը համարի Ս. Պատրիարք Հայրը՝ քան «հիւրանոց» անունով որ կը գործածուի այդ շինութեան ձեռնարկուելէն ի վեր։ Երկյարկանի, ամրակուռ և գեղեցիկ շինուածք մըն է այդ պաշտօնարանը, որմէ շատ գոհ մնաց Ս. Պատրիարքը, միակ դիտողութիւն մը ունենալով հիւրընկալութեան յատուկ սրահի մասին զոր պէտք եղածին չափ ընդարձակ չգտաւ։ Շինութիւնը աւարտած է ամբողջովին, և գործաւորները ներքին յարդարանքը կատարելու վրայ են որ կը լմննայ յառաջիկայ շաբթու մէջ։

Ս. Պատրիարք Հայրը այցելեց և մանրամասնաբար աչքէ անցուց նաեւ յիմարանոցի յատուկ նորակառոյց շէնքը որուն համար 600 ոսկի ծախսած է Հոգաբարձութիւնը իր սնուտիկն որ այդ պատճառաւ սաստիկ նեղուած է այս միջոցիս։ Այդ միայարկանի շէնքին մէջ պիտի փոխադրուին այն կարգի յիմարները որոնք անվնաս հանգամանք մը ունին և կրնան, ի հարկին, Հիւանդանոցի ներքին ծառայութեան ալ դործածուիլ։ Այս կերպով, բուն իսկ յիմարանոցը կ'ազատի խճողումէ մը որ այնքան վնասակար էր այդ տարաբաղդներուն առողջութեանը։ Հիւանդանոցի յիմարաբոյժ Տոքթ. Մոնէրի ներկայ էր Ս. Պատրիարք Հօր այցելութեան միջոցին, և անձամբ բացատրութիւններ տուաւ իր հիւղին մէջ ներմուծուած ու ներմուծելի բարւոքումներուն վրայ։

Ն. Սրբազնութիւնը յետոյ այցելեց Հիւանդանոցին բոլոր յարկերը, հիւանդարան, անկելանոց, ապաշէրան, և մանաւորապէս մանկարանը ուր կը պատսպարուին երկու սեռէ 102 որբ մանուկներ, 7 տարեկանէն վար։ Աւելորդ է ըսել թէ այդ փոքրիկներուն, ինչպէս նաեւ միւս պատսպարեալներուն համար ի՞նչ միթարանք մը եղան Ս. Պատրիարքին հայրական խօսքերը ու օրհնութիւնները։

Մանկարանին տղոց տարուած խնամքը և հոգածութիւնը մասնաւորապէս արժանացան Ս. Պատրիարքին գնահատման, նոյնպէս հիւանդարանը ուր նոր կարգուած տարէց մայրապետի մը ներկայութիւնը՝ միացած հիւանդապահներուն աշխատութեան՝ զոհացուցիչ վիճակի մը մէջ կը պահեն զայն։ Ս. Պատրիարքը գնաց այցելել նաև Ս. Յակոբայ Որբանոցը, աշակերտներուն ուսումնական և արհեստական աշխատութիւնները աչքէ անցընելով, և հոն ալ իր գոհունակութիւնը յայտնելէ ետքը քաջալերիչ խօսքերով, իրիկուան ժամ 11ին Բերա, իր բնակարանը վերադարձաւ։

Հիւանդանոցի պաշտօնարանէն և յիմարներու յատուկ շէնքէն կամ տաղաւարէն զատ աւարտած է նաեւ Հիւանդանոցի մեծ դուռին շինութիւնը, իր յարկից խցիկներով. հետեւաբար կը մնայ այժմ մեռնարիել մատրան շինութեան զոր բարեսիրաբար ստանձնած է Մինքայել էֆ. Յակոբեան որ վերոյիշեալ պաշտօնարանին շինութեան հոգի է՝ դրամական կարեւոր նուիրատուութեամբ մըն ալ մասնակցելով անոր ծախքին։ Կը սիրենք յուսալ որ մատրան շինութեան ալ կը ձեռնարկուի ի մոտոյ։

—Ս. Պատրիարք Հայրը վաղն առաւօտ ներկայ պիտի գտնուի Բանկալթիի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին ժամերգութեանց և քարոզ պիտի խօսի։

—Սրվազի և Թոքաթի Հայ Հռոմէականաց առաջնորդ Տ. Սահակ եպիսկ. Հաճեան երէկ առաւօտ այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր։

—Ինչպէս երէկ ծանուցինք, Տ. Մուշեղ Ծ. Վարդ. հրաւիրուած է վաղն առաւօտ Պատարագ մատուցանել Կէտիկ-փաշայի եկեղեցիին։ Կը լսենք թէ Բերայի Թաղ. Սորհուրդն ալ պիտի հրաւիրէ Աբարկիրի համայրելի Առաջնորդը պատարագելու և քարոզելու Ս. Երրորդութեան եկեղեցին։

—Ուսումնական Սորհուրդին շաբաթական նիստը տեղի ունեցաւ երեկ Ղալաթիա, առժամեայ առենապետութեամբ Յ. Գուրգէն էֆ.։— 1. Շէնքաւարից քննիչ Ն. ենթաժողովին տեղեկագիրը քննութեան առնելով, որոշեց նշանակուած 15 շրջանաւարտներու վկայականաց բաշխումը հանդիսաւորապէս կատարելու համար հարկ եղած հրահանգը խնդրել Ս. Պատրիարք Հօրմէն։—2. Ըստ յանձնարարութեան Ս. Պատրիարք Հօր, նկատողութեան առաւ Արարկիրի Առաջնորդ Տ. Մուշէղ Ծ. վարդապետի մէկ յայտագիրը, և պէտք տեսաւ օգն. ուսուցչի վկայական տալ վիճակին ազգ. վարժարանի հինգ ուսուցչիներուն։— 3. Մաքրիգիւղի ազգային երկսեռ վարժարանց նկատմամբ յանձնարարուած տեղեկագիրը ներկայացուած ըլլալով, Սորհուրդը որոշեց հրաւիրել Թաղ. Սորհուրդը որպէս զի վարժարանին կարգապահութեան և միանգամայն ուսանողաց կրօնական և բարոյական կրթութեան մասին աւելի փոյթ ունենալ տանին։—4. Պէշիքթաշի Թաղ. Սորհուրդը գրութեամբ մը յայտնելով որ Միացեալ Թաղերու վարժարանաց համար նախապէս նշանակուած բժիշկը բնաւ չէ այցելած վարժարանները, անոր տեղ նոր բժիշկի մը անուանումը կը խնդրէր։ Սորհուրդը որոշեց յանձնարարել Թաղ. Սորհուրդին որպէս զի Թաղին մէջ գտնուած բժիշկներէն մէկը իրեւ ընտրելի ներկայացնէ իրեն, ըստ այնմ հրաւիրելու համար զինքը ի պաշտօն։—5. Զանազան պատճառներով յապաղած վեց ուսուցչական ընտրելիներու քննութիւնները վերջացնելով, անոնցմէ միայն երկուքը վկայականի արժանի ընդունեց, որոնք են՝ Օր. Աննիկ Կոստանեան (օգն. Մասնագէտի Զեւագիտութեան համար) և Օր. Ժամակոչեան (օգն. վարժուհի)։—6. Մամուրեան Մատթէոս էֆ.ի յորելեանին առթիւ յղելի հեռագրական ուղերձը պատրաստելով, որոշեց կիրակի օրը ուղղել զայն Յորելեարին։

—Էջմիածնէն կը հաղորդեն թէ Դէորգեան Ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանը տօնուեր է Վարագայ Խաչի օրը, բաւական հանդիսաւորութեամբ։ Ճեմարանը զարդարուած էր ծաղիկներով, ժապաւէններով ու դրօշակներով։ Միենոյն զարդերով ծանրաբեռնուած կամար մը ալ Ճեմարանին սանները բարձրացուցեր էին մուտքի մեծ դրան առջեւ՝ որուն վրայ՝ ծաղիկ շքեղանկի մը տեղ գտեղուած էր հանգուցեալ Դէորգ Դ. Կաթողիկոսին լուսանկարի պատկերը։ Երեւանէն ու շրջակայ քաղաքներէն, ինչպէս նաեւ գիւղերէն բազմաթիւ անձեր խռնուած էին Ճեմարանին շուրջը։ Ս. Հայրապետը՝ որ հանդիսաւորուն կը նախագահէր, եկեղեցական արարողութիւններէն ետքը հանդիսաւոր թափօրով հանդուցեալ Դէորգ Դ.ի դամբարանը առաջնորդուելով, հոգեհանգիստ կատարեց հոն։

Այդ հոգեհանգիստի պաշտօնէն ետքը, լսարանի ուսանողներէն Պ. Ե. Տէրմինասեան հայերէն խանդաղատագին մը յայտնեց թէ Ճեմարանին աշակերտներէն ուզածը, հանգուցեալ կաթողիկոսին գերեզմանին վրայ իսկ կուսակցութեան նուիրուելն կուսակրօն եկեղեցականութեան։ Ս. Հայրապետը իր սովորական անուշ խօսուածքով օրհնեց այդ ուղիղ ընծայացուները՝ եւ խրատ տուաւ անոնց։ Յետոյ, թափօրը նոյն հանդիսաւորութեամբ առաջնորդուեցաւ Ճեմարան որ պարագային յարմար մասնաւոր չքեղութեամբ մը զարդարուած էր խնամոտ ձեռքերու աշխատութեամբ։ Հոն՝ Ճեմարանին նոր տեսուչը՝ կարապետ վարդապետ՝ կարդաց ճեմարանին 25ամեայ տեղեկագիրը՝ որ բաւական հետաքրքրական տեղեկութիւններ կը պարունակէ վարժարանին վրայ։

Այդ տեղեկագիրը լմնալն ետքը, վարժարանին աշակերտները երգ մը երգեցին՝ որուն յաջորդեցին ուղերձներ։ Ս. Հայրապետը իսօսք առաւ հոն և չեշտելով սա պարագան թէ պէտք է որ ամէն մարդ իր ունեցած միջոցներով աշխատի նպաստել Ճեմարանին, օրհնեց ներկաները։ Բազմաթիւ հրաւիրեալներու հացկերոյթ մը տրուեցաւ։ ուրիշ ետքը ներկաները կրկին սրահ եկան՝ ուր հանդէսը շարունակուեցաւ բանախօսութիւններով, վարժարանին դաստիարակներուն կամ աշակերտներուն կողմէ կատարուած ուղերձներով և այս վերջիններուն կողմէ երգուած երգերով։ Թէ՛ Ռուսաստանէն և թէ՛ արտասահմանէն այս 25ամեակին առթիւ շնորհաւորական բարմաթիւ հեռագիրներ հասած են Ս. Հայրապետին։

«Ճեմարանին արդի տեսուչ Կարապետ վարդապետի տեղեկագիր կը պարունակէ, ի մէջ այլոց, հետեւեալ տեղեկութիւնները։ Ճեմարանը իր հաստատութեան թուականէն մինչև այսօր ունեցեր է 7 տեսուչ, բացի Կարապետ վարդապետէն։ առաջին տեսուչը եղած է Դարբինի եպիսկոպոս Ալվազոմբի և վերջինը՝ Պ. Կ. Կոնստանդեան։ Այդ միեւնոյն ժամանակամիջոցին մէջ Ճեմարանը ունեցեր է նորէն 62 ուսուցիչ և վերակացու, ինչպէս նաեւ 1026 աշակերտ։ Ընթացաւարտներու թիւը կը հասնի 119ի, որոնցմէ 8ը քահանայ եղած են, 17ը կուսակրօն և մնացածներն ալ այլեւայլ պաշտօնեներու մէջ կը գտնուին։ Այս 25ամեակին առթիւ, քանի մը եկեղեցական ու աշխարհական անձնաւորութիւններ նուիրեր են 4691 ռուբլի։ Ճեմարանը որ այս տարի 220 աշակերտ ունի, տարեկան 40,000 ռուբլիի կը կարօտի, իր պէտքերը լիովին գոցել կարենալու համար։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՄՇՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ

Կոչում Մշեցի պանդուխտներուն

Մշոյ Դաշտին բոլոր գիւղերէն ա՛յն կիները որոնք իրենց այրերուն պանդխտելովը այրիացեր են տարիներէ ի վեր, թէ՛ անձամբ և թէ՛ խնդրագրով Առաջնորդարան կը դիմեն։

Առանք կը դանդատին իրաւամբ թէ իրենց այրերը 7, 10, 13, 15, և այլն տարիներէ ի վեր պանդխտելով հեռաւոր տեղեր՝ մոռցած են զիրենք։ Նամակ չեն գրեր, դրամ չեն ղրկեր, Ս. Պատկի ժամանակ իրենց ըրած ուխտը չեն յիշեր, մանկամարդ կիները թողած անպաշտպան՝ իրենց հիթը կը նային։

Առաջնորդարան եկած այս տեսակ խնդիրները ուշի ուշով քննեցինք, որպէս զի չսխալանցութիւնները որոշենք բուն իրողութիւններէն։ Եւ դժբաղդաբար տեսանք որ գիւղերու քահանաները, Ռէսպը, պատուաւոր մարդիկը կը հաստատեն այսպիսի դժբաղդ և տեսակ մը այրիացած կիներու դառն վիճակը։ Մենք ակնատես և ականջալուր՝ դժբաղդ մանկամարդ կիներու աղերսանքին, զոր առտուընէ մինչեւ իրիկուն կը բերեն կը թափեն Առաջնորդարան՝ իրենց փոքրիկ ճժերով միասին, տեսնելով անոնց փոքանաւոր կեանքը, անոնց մերկութիւնն ու անօթութիւնը, անոնց կարօտութիւնը ու անպաշտպան վիճակը, պաշտպանէս կոչում կ'ընենք Մուշէն, Դաշտէն պանդխտած բոլոր այրերուն և իրենց կը յիշեցնենք մեր Ս. կրօնի և տոհմային աւանդութիւններու պահանջները։

Պանդուխտ Մշեցիներ. յիշեցէք որ անմեղ աղջիկներու մեղքը մնած է սիրով, ուխտով և հիմնց երեսի վրայ կը թողուք զանոնք։ Յիշեցէք, որ զաւակներ ունիք, որոնք մեզ մոռցած են, որովհետեւ ձեր հայրական խնամքն ու գուրգուրանքը չեն վայելած և շատերն ալ ձեր երեսը չեն տեսած։ Յիշեցէ՛ք որ ձեր կիներ ընտանեկան ամէն տեսակ վիշտերու կը դիմադրեն, որպէս զի ձեզի ուխտած հաւատարմութիւնին պահեն։ Յիշեցէ՛ք, որ ամէն ժամանակ ձեր ցանկալի գաղտեան կը սպասեն անոնք։

Ուխտը, ամուսնական հաւատարմութիւնը, կեանքի պայմանները չավ մը ունին, այս ալ յիշեցէ՛ք։ Ձեր կիները ճարահատ կը դիմեն մեզ, հէրիք է կ'ըսեն, որ այնչափ սպասեցինք։ Կա՛մ մեր ամուսինները կա՛մ մեզի ուրիշ ամուսիններ, այս է իրենց դառն աղերսանքը։ Կ'ուզէ՞ք որ ձեր կիները այս վշտերուն մէջ տառապին, Կ'ուզէ՞ք որ ձեր կիները ձեզի անէծք կարդան, փոխանակ ձեզ օրհնելու։ Կ'ուզէ՞ք որ, վերջապէս, ձեր կիները ա՛լ բոլորսին իրենց յոյսերը կտրած ձեզմէ՝ իրենց գլխուն ճարը նային։

Մենք ի պաշտօնէ կոչում կ'ընենք ձեզ այս եղանակով, որ անգամ մը ձեր միտքը բերէք ձեր տունն ու տեղը, ձեր կիներն ու զաւակները։ Ջմեռը ահա եկաւ, հաց, հալաւ պէտք է։ Իրենց պատուէն պաշտպանութիւնը տակնէն մեծ պէտքն է որ ամառ ձմեռ չունի։

Կը խնդրենք որ այս Յայտարարութիւնը ընդունիք իբր ձեր տուներէն գրուած արտասուալից և կարօտակէզ նամակներ։ Այս տողերուն մէջ տեսնէք ձեր կիներուն և զաւակներուն արցունքը, մերկութիւնը, անօթութիւնը, անպաշտպան վիճակը, և ձեր սրտերը թո՛ղ մորմնքին, թո՛ղ զթով լեցուին։ Ձեր տեղը մենք ենք որ կը մորմնքինք մինչեւ իրիկուն։

Արդ, մինչեւ 1—2 ամիս պիտի սպասենք որ ձեր ամուսնական հաւատարմութիւնը ցուցնէք կա՛մ վերադառնալով ձեր տեղերը, կա՛մ կանոնաւորապէս նամակ ու դրամ ղրկելով ձեր տուներուն, Պատրիարքարանի և առաջնորդարանս միջոցով։

Հակառակ պարագային, բոլոր պատասխանատուութիւնը ձեր վրայ պիտի ծանրանայ։ Ձեր կիներն ու զաւակները իրենց պարտքը կատարած պիտի ըլլան։

Մնամ աղօթարար
Ընդհ. Վանահայր Առաջն. Տեղապահ
Տարօնոյ
ԲԱՐԳԷՆ Վ. ԱՐԴԱՊԵՏ
Մուշ, 6 Հոկտ. 1899

Ծանօթանան և Տօնէլեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն թէ,

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Լ.Ֆ. ԽԱՆԱՖԵԱՆ

հինգշաբթի գիշեր կնքեց իր մահկանացուն, Սկիւտար, իր բնակարանին մէջ։

Ցուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարուի այսօր, ժամ 9ին, Գուլկունտուզի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուրկէ հանգուցեալին մարմինը պիտի փոխադրուի Սկիւտարի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ ամփոփուելու համար։

17/29 հոկտեմբեր 1897

Հեռագիր

ԱՌՍ ՕՐՈՒԱՆ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹՐԱՆՍՎԱԱԼ

ԼՈՆՏՈՆ, 27 Հոկտ.— Այսօր հասած հեռագիրներ չատ գէշ կը ներկայացնեն Լէյտամայթի կացութիւնը, որովհետեւ Պոէրները գրաւած են Բիօլնսոյէն Լէյտամայթի տանող երկաթուղին. այսպէսով, անգլիացի զինուորներուն Տուրպանի (Բոռ Նաթալ) հետ ունեցած յարաբերութիւնները կորուած են։ Անգլիացիներուն՝ որոնց կը հրամայէ զօրավար Հուայթ, պիտի փորձեն Բիօլնսոյէն ետ մղել Պոէրները որպէս զի կարենան հաղորդակցիլ Լէյտամայթի հետ։

—Վերջին լուրերը կարծեցնել կու տան թէ Մաֆէքինկ մօտ է անձնատուր ըլլալու։ Ռմբակոծութիւնը կը շարունակուի։

—Թիմպրլի միշտ պաշարուած կը մնայ։ Հակառակ ջուրին ճամբաներուն Պոէրներու կողմէ օր հնուած ըլլալուն, ջուրը չի պակսիր քաղքին մէջ և առատ ալ պաշար կայ։

—Վիքթորիա Թագուհին՝ Սորհրդարանի նիստերուն փակման առթիւ պատգամագրով մը շնորհակալութիւն յայտնեց Լորտերու Ժողովին և Երեսփ. Ժողովին անդամներուն։

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆ

ԲԱՐԻՋ.— Ամերիստանեաներու փաստաբանները երկար յիշատակագրով մը կը յայտնեն թէ իրենց փոխանորդեալներուն վերագրուած յանցանքները անհիմն են։ Փաստաբաններ կ'եզրակացնեն թէ պէտք է ազատ արձակել իրենց փոխանորդեալները։

ԲՈՒԼ—ԲՈՒԼ

Անտոն էֆ. Զարքեան, մասնագէտ Արեւելեան Բուլերու, կը գնէ ամէն տեսակ բուլեր, մասնաւորապէս հին տակական և արեւելեան. Թղթակցութիւն կը խնդրուի գաւառներու հետ. առաջնակարգ յանձնարարութիւնք։ Փոխանակութիւն և թղթակցութիւն ամէն երկիրներու հետ։

Կալաթա, Տէլիմանի խան, թիւ 19։

6—10

ԱԿՈՒԱՆԵՐՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Ակուանեներու չգոյութիւնը կը ՁՕՍԱՏ արտասանութեան և դէմքը կը տմեցուցնէ։ Առանց լաւ ակուաներու բնաւ կատարեալ ծամողութիւն չկայ, առանց կատարեալ ծամողութեան՝ բնաւ կատարեալ մարսողութիւն չկայ. առանց մարսողութեան չի կայ սննդառութիւն, առանց սննդառութեան չիկայ առողջութիւն, և առանց առողջութեան ի՞նչ է կեանքը։ — Ուրեմն խորհուրդ կու տանք ատամնաբոյժի անձերու դիմել Տքթ. Պառիի, միակ ատամնաբոյժը որ երկու անգամէն կրնայ դնել երերուն և անարմատ ակառները, արհեստական ամենաղեցիկ ու ամենահաստատուն ակառներ պատրաստել առանց քիմքի, կեռերու, զսպանակներու, և այլն, որոնք լաւ արտասանութեան հետ կատարեալ ծամողութիւն կ'ապահովեն։

Ամենէն փափուկ, ամենէն ջղային անձերը կրնան կատարեալ ապահովութեամբ դիմել Տքթ. Պառիի՝ լիովին գոհ մնալու համար։ Արդէն, Տրեն դիմողը կատարելապէս գոհ մնալէն ետքը միւսնա ստակ պիտի վճարէ։

Ամէն օր կը դարմանէ ժամը 9էն (Ը. ե.) մինչեւ իրիկուան 5, Բերա, Ֆրանսական դեսպանատան դէմը, 374 թիւ տունը։

Տ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՐԵՐԿԵԱՆ-ԱՍԱՄՆԱԲՈՅԺ
396, Մեծ փողոց Բերա, 396
Տեսնել 4ր դ երեսը։

Գալատիոյ Հասարակութիւնները կարդան Գ. երեսը։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Գոնսոլիտ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	93	35
Ամէնէն բարձր գին	»	23	37
Ամէնէն վար գին	»	23	34
Բուլգարի Երկթ. գոց.	Ֆր.	113	25
Ամէնէն բարձր գին	»	113	75
Ամէնէն վար գին	»	113	25

ԲԱՑՈՒՄ 16 Հոկտ.

Օսմ. Գոնսոլիտ Սեռի Դ.	Գ. Դ.	23	35
Բուլգարի Երկաթուղի	Ֆր.	113	25
Օսմանիյէ		410	—
Ռէժի		219	—
Օսմ. Պանքա		13	—
Բէյտի ժէնէրալ ՕՍԳՍ.		9	35
Երկրագործական Պանքա		7	—
Ասս. ՕՍ. Շանսէ Է Վսյէօռ	Ա. Ո.	3	11
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		4	—
Թրամուէյ բաժնեթ.		615	—
» ժուիսանս		202	—
» պարտատ.	Ֆր.	491	—
Տէրքսի չուրի ընկ.	»	293	—
Քարափ Գ. Պոյսոյ	»	451	—

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 Ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	22
Անգլիական ոսկի	»	110	08
Բոլ Էմբրիալ	»	90	05
Գերմանիայ	»	51	04
Մէճիտիէ արծաթ	»	107	37
Տէնարիք	»	96	—
Ռուսական Գրիվանքա	Օ. Ո.	8	62

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	109	10
» » » չէք	»	110	15
Բարիզ » »	Ֆր.	23	10
» » » չէք	»	22

QUINA LAROCHE

Վարձատրուած 16,600 ֆր. ով եւ 6 հատ ոսկիէ միտալով

ՔԻՆԱ–ԼԱՌՕՇ

Զօրացուցիչ, կազդուրիչ և հոգեբեր

ՔԻՆԱ-ԼԱՌՕՇԸ ախորժակամէջ ԷԼԻՔՍԻՐ մըն է, որուն ապացուցուած առաւելութիւնները յանձնարարելի կընեն զայն, ա-ժի և կորովի պակասութեան, ապամոռկ պիսորութեան, լեզու յամբ ապետիթնութեան և հինգած ջերմերու համար։

Մրեւնոյն դեղը «ԵՐԿԱԹԱՒԱՌՆ»

Այս պատրաստութիւնը շատ օգտակար է ծիւրդի, արիան նապաստութեան, և պոպենիդի հիստոդոս հիւանդութեանց եւն.

Բարիզ 22 Տրուս է լէ Պոն Ֆամասի

2—32

ԱՄԷՆՈՒՆ ՕԳՏԱԿԱՐ

Ամէն ոք կրնայ իր կեանքը ապահովագրել կամ զաւակներուն օժիտ կամ դրամագլուխ հայթայթել շաբաթական վճարումներով, սկսեալ 2 դահեկանէ, և այս ամէնը առանց բժշկական քննութեան։

Այս տեսակ ապահովագրութիւն զոր ծաղրողն է

ՊԵՐԼԻՆԻ ՎԻՔԹՈՐԻԱ

կենաց համար և արիածներու դէմ ապահովագրական ընկերութիւնը,

Հիմնեալ արքայական հրամանաւ 1853ին

	Ֆրանկ
Դրամագլուխ և պահեստք	239,189,580
Ապահովագրեալ դրամագլուխ	870,644,476

«ՎԻԿԹՈՐԻԱ-ԱՐԿԱԾ»

Միմիայն մէկ տարի չաբաթական մէկ ֆրանք վճարելով մարդ ցկեանս կապահովագրուի ընդունելու համար

1. 10,000 ֆր. եթէ մահ պատահի։
2. 15,000 ֆր.ի հասոյթ մը, եթէ խեղութիւն պատահի։
3. 200 օր, 5 ֆր. ամէնօրեայ հատուցումը ծոլոյ կամ երկտուղոյ, թրամվէյի և թիւնէլի արկածներու հետեւանքով։

Բոլոր Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ

Ցակոբեան խան Թիւ 71 Ղալաթիա

Ընդհանուր գործակալութիւն

Ցակոբեան Խան 12, 13 Կ. Պոլիս

Կը փնտրուին գործակատար-պատասխանատուներ։

453 20—39

ԿԷՐԻ ԳԱԼԱՆ ՄԵՂՈՒՈՒ

Նոր Հրատարակութիւն Պայպլ Հաուզի

Նուէրի յարմար գեղեցիկ գրքոյկ մը։ Հայատառ. Թուքերէն Թարգմանութիւն Ամերիկայի մէջ վերջերս հրատարակուած և ժողովրդին կողմէ մեծ ընդունելութիւն գտած գրքոյկ մը։ 64 երեսներէ կը բաղկանայ։ Փառակազմը որ կողքին վրայ ոսկեզօծ պատկեր ունի, կը ծախուի 4 դահեկանի, իսկ թղթակազմը 60 փարայի։

Կը ծախուին Պայպլ-Հաուզի գրատան մէջ Ֆինճանճլար Եօղուշու, Պոլիս։ 173

Տղաքները ինչպէս նաեւ չափահաս անձերը մեծ հաճոյքով կը խմեն ՏՈՔԹ. Վիվիէնի «Մոռիւի ձկան հիւթէն» պատրաստուած հեշտալի ԳԻՆԻն։

ՏՈՔԹ. Վիվիէնի ԳԻՆԻն ախորժակ կը բանայ, ուժ եւ արիւն կուտայ եւ մարմինը կը պարարտացնէ։ Բոլոր բժիշկները կը յանձնարարեն զայն, իբրեւ ըմպելի մը որ Մորիւի ձկան իւղէն աւելի զօրաւոր ազդեցութիւն ունի տկարակազմութեան, անարիւնութեան, ոսկրաթերութեան, ծիւրախտի, մարթային հիւանդութեանց վրայ եւայլն։

Կը վաճառուի բոլոր թերանոցները։

Կեղրոնատեղին՝ ԲԱՐԻԶ, Լաֆայէթ փողոց, թիւ 126։ 412 12—13

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տ՞Ռ Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺՔ

396 ՄԵՆ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396

(Նախկին գրենակատան վայր յուլեա, Գնդ Զբաղուկեանց գլուխ)

կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենատասակիկ ցաւած ակառներն ալ ոչ-ոչի կը լեցնեն. յասուդ-դիպ և բոլոսած վիրակոնոս պայմանաւ։

Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր, և դիմացկուն արհեստական ակառներ կը պատրաստեն, յար և նման բնականի, գինի ցնասարանի ջոր տարիի, ծամելու, և ատամ արտասանելու երաշխաւորեալ։

Բերանի հիւանդութիւնք կատարեալապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թքամրեցուցիչ գազերու և ամենակատարեալագործեալ ատամներու միջոցաւ, առանց ցաւի տատանահանութիւն.

Ց. Գ. Ձմեռները կիրակի օրերն ալ, (գիւղ-կեր օր) ինչպէս նաեւ ամեն օր, (գիւղ-կեր գիւղ) հիւանդ կընդունին Բերայի գործատեղին։

Գատաքիւղցիք կրնան գիմել իւրեանց բնակարանն, թիւ 1 Խրլուպի գրաց։

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆԸ

HUNYADI JANOS

Անմիջական, ապահով եւ դիւրին կերպով կ'ազդէ Տիեզերահռչակ համբաւ

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԵՐԷՆ

Պահանջելու է հեսեւեալ անունը պարունակող պիտակով շիշեր

ANDREAS SAXLEHNER

Կը ծախուի գլխաւոր դեղավաճառներուն և դեղագործներուն քով։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ

Վենափառ Սուլթանին Կայսերական Իրատով

Որ կը կրէ 2/14 Օգոստ. 1892 թուական թը

(30 սէֆեր 1310)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հրդեհի, արկածներու, փոխադրութեանց եւ կեանքի վրայ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին կա ՈՒԻՍ ԵԷՆԻ խան, Գարաքեայ Ղալաթիա

Գործակալ, Պոլսոյ մէջ Պ. Ալպէր Սիմբոն Ցակոբեան խան, Վոյվոտա փողոց թիւ 67

Գործակալ, Պոլսոյ կողմը Օսմ. Պանքայի մասնաճիւղը Նէյնի ճամի հովուսը փողոց, Օսմ. նամակատան դէմը

Դեր-գործակալ Պոլսոյ կողմը Պ. Ի. Զասօխ Մարբուճճիլար, Զարչիլը խան, թիւ 21 194

ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԵՆԷ ԶՈՒՐԿ

ՀԻՄԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թութեւ կերպով պաղ առնելով, կամ խիստ պաղ ըմպելի մը խմելով և կամ քրտնած մարմնով հովին դէմ կենալով և դեռ այս կարգի շատ մը աննշան պատճառներով մարդս շատ անգամ հարբուխի ենթարկուելով կը սկսի հազալ ու տանջուիլ։ Եւ եթէ ենթակային կազմուածքը ընդունակութիւն ունի, հազերը կամաց կամաց կը տեղաւորուին։ Առողջութեան յարգը գիտցող մարդը ահաւասիկ այս թեթեւ կարծուած պարագաներուն մէջ է որ, պէտք է փութայ անձը պաշտպանել վտանգաւոր հետեւութիւններէ. որովհետեւ ծանօթ ճշմարտութիւն մըն է որ հարբուխն ու հազը երբ երկար ժամանակ անխնամ ձգուին, վտանգաւոր հետեւանքներ կրնան ունենան և մինչեւ իսկ թոքախտ կրնան պատճառել։ ՔՕՆԵԼԻ ԲԱՐՍԻԼԻՆԵՐԸ հրաշալի ազդեցութեամբ կը բուժեն հնչառական գործարաններու յաւտոյ հիւանդութիւնները, հազը, հարբուխը, կրծատապը, դժուարաշնչութիւնը, պրոնշիթը, թոքի բորբոքումը և բոլոր այս կարգի հիւանդութիւնները։ ՔՕՆԵԼԻ ԲԱՐՍԻԼԻՆԵՐԸ կը ծախուին մսյրաքաղաքներու և գաւառներու մեծ դեղարաններն ու դեղի մթերանոցները։ 1—60

ՀԻՆ ԳԻՆԻ

երեսուն ութ տարուան, բժիշկներու կողմէ յանձնարարուած նոր ապաքինածներու և անարիւնութիւն ունեցողներու։ Դիմել Օրթագիւղ հանգուցեալ մուխթար Ցակոբ աղայի տունը։

ԿՈՒՆԱՐԴ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ

Ամէն տարի երկու անգամ կը քաշէն Լիվերբուլ և Ֆիլատելֆիա գիծ

Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոն
Օնմարիա	7718	Պոմնիա	4501
Էդրոբիա	7718	Սամարիա	3576
Մէրվիա	7391	Մարաթոն	2403
Ուրանիա	7268	Ադրիս	2397
Բասնիա	5587	Սարակոստ	2169
Մէքֆարլանի	5547	Թարիֆա	2249
Գալլիա	4802	Բաթիրա	2142
Սիթիա	4557	Թրինիտատ	189
Ալէքսը	2443	Մորոգզ	185
Բէլատր	1876	Գամբանիա	1295
Սէրուսկի	1614	Լուսիանիա	1293
Վանգարտիա	4245		

Շերբուրգ չոգենաւը, նաւապետ Քարպիլնս, ընդհ. վաճառքով Լիվերբուլէն հոս պիտի հասնի դեկտ. հոկտ. 30ին (Ն. Տ.)։

Դիմել առ. ՀՐԼԻ և ՍԻՆԿԷՐ Joly et Seager

Մէյմանէթլի խան, թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Գարա Մուսթաֆա փողոց։ 577

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվերբուլ, Գլասգոյ, Մէլբուրնեան և Սիդ Մոսի գիծերու ճանապարհորդութիւն

Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	
Բասմէր	3000	Թիպա	2500
Անգլիա	3000	Նէրթիս	2400
Թէլպոր	3000	Օսայրիս	2250
Քեանսբուրն	3000	Բէրթա	2250
Ֆարսա	3000	Մինիոր	2000
Օրմանլի	3000	Գասբրնէ	1500
Թասմանիա	2500	Սալիէ	1500

Դիմել առ. Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ Ուքթոլ խան ՀԼՈՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

568 31, Ֆէյսմ Սգրէգ Լիվերբուլ

COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ի կայս. Իրատէով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերսպուրգ Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մոսքայա 37 Ապահովագրութեանց հիւղեր ՀՐԴԵՀ.— ԿԵԱՆՔ.— ՈՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— ԱՐԿԱԾՔ։

Երաշխաւորութեան գումար	121,765,333 ֆր.
1898 ի հասոյթք	34,775,462 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ	164,172,000 »

Ընկերութեան քնիչ ի Կ. Պոլիս Ա. ՀԵՒՐՄԷՒԶ

Ղ.-ԽԻ-Ի, Գալաթիա վայ (հին գնալը Մուսթաֆա)

Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՈՖՕՐ ՐԷԲԲԷՆ

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1899 Սեպտ. 4 (Ն. Տ.) շաբաթէն սկսեալ

ԷՍԿԻ–ՇԷՀԻՐ ԳՕՆԵԱՑԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 224 խառն Առտու Ժ.	Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴՐՕՇ Կառ. Թ. 223 խառն Իրկն. Ժ.	Վ.
12	—	մկն. Էսկի-Շէհիր	ժմ.	3	—
12	43	» Կէօքճէ քըսըք	»	2	20
1	41	» Սապանճը բունար	»	1	38
2	34	» Ալաեունտ	»	12	40
3	17	» Զէքիրլէր	»	11	55
4	18	» Տէօյէր	»	11	8
4	47	» Իսկանիյէ	»	10	24
5	11	» Համամ	»	9	56
5	21	» Կապլիկէօլ համամ	»	9	47
6	13	» Աքիոն Գարա Հիսար	»	9	15
6	48	» Պէյլիք Զէսանլար	»	8	22
7	41	» Զայ	»	7	34
8	27	» Իսհաքլու	»	6	44
8	51	» Եասիսան	»	6	19
9	20	» Ագ չէհիր	»	5	57
9	52	» Ազարի քէօյ	»	5	19
10	34	» Զավուշճը քէօյ	»	4	37
11	12	» Իլկին	»	4	5
11	59	» Գաղրն-խանը	»	3	13
12	48	» Սէրայ-Ինի	»	2	31
1	20	» Մէյտան	»	1	53
2	22	» Բունար-Պաշը	»	12	48
3	—	ժմ. Գոնեա	մկն.	12	—
իրկն.				առտ.	

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐԷՆ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 124 խառն Առտու Ժ.	Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴՐՕՇ Կառ. Թ. 123 խառն Իրիկն. Ժ.	Վ.
1	—	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմ.	12	41
1	49	» Ագ Գունար	»	11	54
2	35	» Այբիւ Բէյ	»	11	16
3	23	» Պէյլիք Ախուր	»	10	20
4	38	» Սարիքէօյ	»	9	13
5	35	» Գիչէր	»	8	8
6	20	» Սասիլէր	»	7	23
7	—	» Պէյլիք Բէօփրիւ	»	6	51
7	55	» Բօլաթլի	»	5	59
9	17	» Մալի Բէյ	»	4	25
10	19	» Սէնճան Բէյ	»	3	10
11	12	ժմ. Էնկիւրիւ	մկն.	2	15
իրկն.				առտ.	

ԱԼԱԵՈՒՆՏԷՆ ԲԷՕԹԱՀԵԱ

ԵՐԹ Կառախումբ Թ. 328 խառն Առտու Ժ.	Վ.	Թ. 330 խառն Իրկն. Ժ.	Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԴԱՐՁ Կառախումբ Թ. 327 խառն Առտ. Ժ.	Վ.	Թ. 329 խառն Իրկն. Ժ.	Վ.
2	45	12	50	մկն. Ալաեունտ	ժմ.	2	5	12	15
3	5	1	10	ժմ. Բէօթահեա	մկն.	1	45	11	55

ԹԱՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ՋՐԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ

Ընդհանուր Հաշիվ. Կ. Պոլսոյ և Օրթագիւղ

Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոնաժ
Ալպանս	1069	Գամս	1497	Գոզ	1011	Մալմս	724	Ռոզարիս	186
Ալէքսն	3607	Գոնկս	2906	Կրոնտոս	1695	Մարէնկս	2273	Յարքս	1113
Անտէլս	1541	Գորսս	895	Լիրս	775	Մարգէլլս	3709	Ցիրքս	1735
Արիսոս	2377	Ֆլոս	4811	Լիտալկս	1581	Միրատս	3557	Միլվիս	1193
Գասանս	1822	Տամիեն	987	Լինտու	3720	Միլս	1057	Սբէրս	1200
Գորոտենս	1264	Տաւրս	2333	Լորտպիս	3600	Մանդէպէլս	1725	Գասսս	1328
Գրաֆս	1076	Տրարս	1713	Լուսիպէլ	596	Մուրիլս	2419	Թ. Ուիլսն	1546
Գրիլս	841	Ֆինամս	504	Բակս	2354	Նէրս	1083	Թոքս	3827
Գրֆֆալս	4431	Ֆարս	2424	Խտահս	5540	Օհիս	4100	Թալէտս	1470
Դէլրս	1671	Ֆլոռատս	1520	Ցիլնս	1080	Ոնեարիս	4036	Օրտրիտս	487
Դալիքաս	1337	Էրազս	1481	Ֆէլէս	1653	Օրլանս	1535	Ուրպինս	2438
Դամէս	1244	Ցիտս	954	Ֆոլբինս	2307	Բալերմս	1687	Վասրս	1944
Դաղս	1094	Ֆինլանտ	1328	Ֆոմնս	1700	Բէլս	510	Վլոս	1289
Զիրակս	2729	Ֆլամինկս	849	Լէս	1063	Ռիալթս	2223	Վոլնարնս	2396
Միսէրս	1834	Ֆրանչիսքս	4582	Լէքանդս	2272	Ռինտամ	1663	Եէտս	1850
Պլիս	2697	Հալիֆս	3060	Լիվորնս	1643	Ռոլլս	1613	Զէրս	1200
Գոլորատս	4235	Եիպանս	1243	Լոբենցս	3191	Ռոմէս	1789		

Լարս չոգենաւը, նաւապետ Ուտ, ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած է։

Դիլիս չոգենաւը, նաւապետ Ճոնսըն, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հալ և ամսոյս 18ին պիտի մեկնի ուղղակի Պոլիս գալու համար։

Դիմել առ. գործակատար Ֆ. ՀԻԼԷ ԷՆԴ ՐԻՍՕ

Թիւ 17—18, Ֆիւշիւրա Մէյլէք խան. Գալաթիա

ՖՐԵՑ. ԼԷՖԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվերբուլ և Արքունական Գիլիս Քանոց, Լոնդոնաւոր

Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոնաժ
Վիրգորիան	10500	Ֆլավիան	3500
Ադմէնիան	10500	Էմիրշիան	3500
Ֆէլզրիան	10500	Ադրիան	3000
Լանքասդրիան	9000	Ալմէրիան	2500
Նիլատէլֆիա	9000	Ադրիան	3500
Գոլմպիան	8000	Ամէնիան	2500
Ֆորմիան	8000	Անտոլուզիան	2500
Գոսդոնիտն	8000	Ալգաշիրն	2500
Տիրմինիան	8000	Էլեսպիան	2000
Ֆալէրնիան	3700	Մինոս	900
Վալմնիան	3700	Ադրոզ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսպան	800
Ֆապիան	3500		

Ապրանքի տեսերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Գալաթիայ մաքսատունն հանելու համար իրենց հրահանգը զրկել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմեալ

ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆԴԷՆ

Մէհմէտ Ալի փաշա խան, թիւ 1

Գալաթիա

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ՍԻՄՕՆ ՊՈՒՊԷ

ՄԱՆՏՐԷՆԻ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ

Բ. ՄԱՍ

ԺԱ.

ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՄԻ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

—Այս մարդը հարաւային Ամերիկայի մէջ ունի ազգական մը՝ ուրկէ կը յուսայ ահագին ժառանգութիւն մը ձեռք ձգել։ Կարգ մը անպիտաններ իրեն անանկ հաւատացուցած են թէ այդ ազգականը մեռած և իր ամբողջ հարստութիւնը իրեն կը-տակած է։ Խեղճ Կրօպիսը,—ան է իր անունը,— ուրախութենէն կը հիւանդանայ և յետոյ՝ երբ կը զգայ թէ խաբած են զինքը, շենք շնորհք կը խեղթենայ։ Սակայն, որովհետեւ վտանգաւոր խեղթ մը չէ, ընդհանրապէս զինքը ազատ կը թողուն։ Իր խենդութիւնը կը կայանայ սա բանին մէջ՝ որ շարունակ նօտարներու ներկայանալով, իր ժառանգութիւնը կը պահանջէ։ Գիտենք որ վաղը կամ միւս օր ձեզի պիտի գայ...

—Վա՛յ սատանայ..., և կ'ուզէք որ...

—Օ՜հ, շատ պարզ բան մը. այսինքն շատ խստօրէն զինքը հմտու չդնէք։ Հաճեցէք ընդունիլ զինքը՝ ձեր քարտուղարներէն մէկուն միջոցաւ, քիչ մը ատեն համակերպեցէք իր խօսուածքին ու պահանջներուն. պիտի տեսնէք որ ինքնիրէն պիտի ելլէ երթայ. այսպէսով մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլաք խեղճ մարդուն ընտանիքին։

—Լա՛ւ, պատասխանեց նօտարը. միայն թէ, եթէ երբեք շատ պնդելու ըլլայ ի՞նչ պէտք է ընել։

—Եթէ երբեք բարիութեան պէս բաներ մը ունենայ, բնաւ մի՛ վստահիր. ոստիկաններ կանչել տուէք և ըսէք որ ոստիկանատուն առաջնորդեն զայն։ Մեզմէ մէկը արդէն ոստիկ հսկէ փողոցին մէջ ու երթայ ոստիկանատունէն պիտի առնէ զայն։

—Շատ լաւ. ատ աստիճան դիւրաւ գլուխս հանուելիք ծառայութիւն մը բնաւ չպիտի մերժեմ ձեզի։ Ո՞ր տօքթէօրին հետ պատիւ ունիմ խօսելու...

—Պաթօնիէի հետ։

—Պաթօնիէ, լաւ։ Ուրեմն, Պ. տօքթէօր, ա՞ս է ձեր բոլոր ըսելիքը։

—Շնորհակալութիւն յայտնել միայն կը մնայ ինձի, Պ Լաֆլէօռ։

—Բան մը չէ, բան մը չէ։

Ու Պ. Լաֆլէօռ մինչեւ դրասենեակին դուռը առաջնորդելէ ետքը իր այցելուն, ընդունած տարօրինակ այցելութիւնը մանրամասնաբար պատմած էր իր բոլոր քարտուղարներուն։

Հակառակ իր լուրջ ու մինչեւ իսկ ցուրտ երեւոյթին, ներքնապէս շատ զբուարճասէր մարդ մըն էր Պ. Լաֆլէօռ։

Կը յաճախէր բոլոր զրօսավայրերը, ինչպէս նաեւ Վառիէթէի ու Բալէ-Ռուայալի պէս «Թեթեւ թատրոնները»։

* * *

Երբ Պ. Լաֆլէօռի ծանուցին թէ Պ. Կրօպիս դրասենեակ ներկայացած էր, որոշեց ինք անձամբ ընդունիլ զայն։

Մանտրինէ՝ որ Պ. Կրօպիսը մինչեւ հոն առաջնորդած էր, դռնէն ներս չմըտած ըսաւ անոր.

—Սիրելի պարոն, դրասենեակ մտէք, տուէք ձեր անունը և խնդրեցէք տեսնուիլ Պ. Լաֆլէօռի հետ։ Եա՝ մասնաւոր գործի մը համար մտերը այցելութիւն մը տալու ստիպուած եմ։

Եւ սա ըսելէ ետքը կառք ցատկելով հեռացաւ գնաց։

Պ. Կրօպիս դրասենեակ մտաւ և հարցուց.

—Կրնա՞մ տեսնուիլ Պ. Լաֆլէօռի հետ. ես Պ. Արիօնս Կրօպիսն եմ։

Գրպիրները չբթուելնին խածին չխլնդալու համար։

Բայց առաջին քարտուղարը՝ որ տարօրինակ ըլլալու աստիճան մտադրաղ մէկն էր, ամէնքն ալ խնդալէ մարեցուց՝ ըսելով.

—Ա՜հ, դուք էք որ...

Եւ յատկանշանական կերպով մը մատը ճակտին դրաւ։

Պ. Կրօպիս կաս կարմիր կտրեցաւ, ու գլուխը բարձրացնելով ըսաւ անոնց.

—Ա՜հ, բայց դուք իմ քիթիս կը խընդաք։

Բոլոր քարտուղարներն ալ լուրջ կերպարանք մը առին, և առաջին քարտուղարը Պ. Կրօպիսի մօտենալով՝

—Ներեցէք, ըսաւ, անոր համար կը խնդայինք՝ որովհետեւ քիչ մը առաջ շատ տարօրինակ պատմութիւն մըն էին պատմած մեզի։ Հիմա իսկ զձեզ Պ. Լաֆլէօռի քովկ՝ առաջնորդեմ։

—Լաւ, ըսաւ Պ. Կրօպիս՝ որ արդէն ժառանգութեան մը տիրանալու գաղափարին միայն սեւեռած էր մտքով ու հոգիով։

Առանց ձայն ձուն հանելու հետեւեցաւ առաջին քարտուղարին՝ որ զինքը դռնէ մը ներս մտցնելով ըսաւ.

—Այն պարոնն է՝ որուն այցելութիւնը ծանուցած էին։

Պ. Լաֆլէօռ իսկոյն դրան կողմը դարձաւ։

Ու տեսնելով այդ գեր մարդուկը, իւրոյտ, աւշային կազմուածքով մը և աչքերը տարապայման կերպով վառվռուն, իսկոյն զգաց թէ խենթի մը հետ դէմ առ դէմ կը գտնուի։

—Պ. Նօտար, ըսաւ իսկոյն Մանտրինէի մօրը տանուտէրը, ծանօթ ժառանգութեան համար է որ կը ներկայանամ...

—Այո, գիտեմ դուք էք Պ. Կրօպինօն, անանկ չէ՞։

—Այսինքն Պ. Կրօպիսը։

—Ա՜հ, ճիշդ, ներեցէք մոռցած ըլլալուս։

—Ալիֆօնս Կրօպիս է անունս. ինձի ծանուցին ձեր կողմէ թէ իմ ազգականս՝ Պ. Պաթիսթ Կրօպիս ժառանգութիւն մըն էր թողած ինձի։

—Ճիշդ է, Պաթիսթ Կրօպիս։ Այո, մեռաւ սա խեղճ Պաթիսթը։

—Կը ճանչնայի՞ք զինքը։

—Զինքը կը ճանչնայի առանց տեսած ըլլալու։

—Մեռնելէն չա՞տ առաջ Բարիզ եկած էր։

—Ո՛չ շատ առաջ։

—Կարծեմ սոսկալի հիւանդութենէ մը մեռաւ։

—Այո՛, սոսկալի հիւանդութենէ մը։

—Կ'երեւայ թէ մտադրութիւն ունէր իր հարստութիւնը սիրուհիին կտակելու։

—Վայ անպիտան, կը տեսնէ՞ք...

—Բարեբաղդաբար ետ կեցաւ այդ որոշումէն՝ տեսնելով որ իր սիրուհին զինքը կը խարէ ուրիշներու հետ։

—Միշտ զգուշանալու է այդ անպիտաններէն, վտանգաւոր արարածներ են ամէնքն ալ։

—Գիտե՞ք թէ իմ դժբաղդ ազգականս որչա՞փ դրամ թողուցած է ինձի։

—Շիտակը որոշ բան մը չեմ կրնար ըսել։

—Մօտաւորապէս ի՞նչ կը կարծէք որ ըլլայ։

—Է՜հ..., թերեւս սանկ հինգ հարիւր հազար ֆրանքի մը չափ...

Կրօպիս վեր ցատկեց իր աթոռին վրայէն։

—Հինգ հարիւր ֆրա՞նք..., աղաղակեց քիչ մը ատեն ալուշի մը պէս նօտարը դիտելէ ետքը, բայց քանի մը միլիոնի խօսքը ըրին ինձի։

—Քանի մը միլիո՞ն, պատասխանեց Պ. Լաֆլէօռ, ինչո՞ւ չէ, կրնայ ըլլալ։ Խօսքը մէջերնիս՝ շատ երջանիկ մահկանացու մըն էք, Պ. Կրօպինէ։

Պ. Կրօպիս քիչ մը տարօրինակ կը գտնէր նօտարին ընթացքը։

—Պա՜հ, մտածեց ինքնիրեն, այս մեծ նօտարները այնչափ գործեր ունին որ...։

Եւ այս կարճ խորհրդածութենէն ետքը, ըսաւ բարձրաձայն.

(Շարունակելի)